

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta právnická

Katedra práva životního prostředí

**OCHRANA KLIMATICKÉHO SYSTÉMU
ZEME Z POHLADU PRÁVA**

Diplomová práce

Autor: Adrián Radošinský
Vedúci diplomovej práce: JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.
Dátum vypracovania: Dňa 15.5.2011

Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracoval samostatne, všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované a práca nebola použitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe, dňa 15. mája 2011

.....

Adrián Radošínský

Pod'akovanie

Touto cestou by som rád pod'akoval paní JUDr. Karoline Žákovské Ph.D. za vedenie tejto diplomovej práce a taktiež pánovi JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za užitočné rady a pripomienky.

ABSTRAKT

Klimatické zmeny a s nimi súvisiace globálne otepľovanie je jedným z najväznejších problémov súčasnosti. Tým závažnejší, že sa dotýka celej spoločnosti a života na Zemi vôbec. V predloženej diplomovej práci sa klimatickým zmenám venujem hlavne na úrovni medzinárodnej a európskej, ktoré pokladám za najdôležitejšie. V týchto kapitolách sú zahrnuté prakticky všetky medzinárodné právne predpisy, ktoré majú za cieľ zastaviť globálne otepľovanie ako aj predpisy ES/EU, ktoré slúžia hlavne k splneniu záväzkov členských krajín k naplneniu záväzkov medzinárodných ako aj príprave na nasledujúce obdobie. Doplnkom sú kapitoly o fungovaní klimatického systému, právna úprava v Českej republike ako aj systém obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov. V práci sa snažím popísať, prípadne porovnať jednotlivé právne opatrenia z hľadiska ich účelnosti a efektivity.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. KLIMATICKÝ SYSTÉM.....	9
1.1 Základné definície.....	9
1.2 Zmeny klimatického systému.....	10
1.3 Radiačná rovnováha Zeme.....	11
1.4 Skleníkový efekt v atmosfére.....	12
1.4.1 Skleníkové plyny.....	13
1.5 Príčiny zmien klímy.....	15
1.6 Prejavy a následky globálneho otepľovania.....	16
1.7 Očakávania do budúcnosti.....	17
2. MEDZINÁRODNÁ PRÁVNA ÚPRAVA K OCHRANE KLIMATICKÉHO SYSTÉMU.....	19
2.1 Počiatky medzinárodných jednaní.....	19
2.2 Rámcový Dohovor OSN o zmene klímy.....	22
2.2.1 Princípy a zásady.....	23
2.2.2 Strany Dohovoru.....	24
2.2.3 Povinnosti a záväzky zmluvných strán.....	25
2.3 Kjótsky protokol k Rámcovému Dohovoru o zmene klímy.....	27
2.3.1 Záväzky zmluvných strán.....	29
2.3.2 Prostriedky k dosiahnutiu záväzkov.....	30
2.4 Vývoj po Kjóte.....	34
3. PRÁVNE PREDPISY EURÓPSKEJ ÚNIE NA OCHRANU KLIMATICKÉHO SYSTÉMU ZEME.....	36
3.1 Vedúca úloha Európskej Únie.....	36
3.2 ECCP.....	37
3.3 Oznámenia Európskej Komisie.....	38
3.4 Integrovaná politika v oblasti energetiky a zmeny klímy.....	39
3.5 Konkrétne opatrenia.....	40
3.5.1 Mechanizmus monitorovania emisií skleníkových plynov.....	40
3.5.2 Rozhodnutie č. 406/2009 ES o rozdelení úsilia.....	42

3.5.3 Opatrenia v oblasti energetiky.....	42
3.5.3.1 Energetická náročnosť budov.....	43
3.5.3.2 Smernica o ekodesigne.....	44
3.5.3.3 Smernica o energetickej účinnosti.....	45
3.5.3.4 Obnoviteľné zdroje energie.....	46
3.6 Geologické ukladače oxidu uhličitého	48
3.7 Poľnohospodárstvo	50
3.8 Doprava.....	50
3.9 Judikatura ESD	52
4. OCHRANA KLÍMY V A PRÁVNÁ ÚPRAVA V ČESKEJ REPUBLIKE	54
4.1 Politika ČR v oblasti zmeny klímy a jej programové zásady	54
4.2 Legislatívne opatrenia.....	57
4.2.1 Zákon na ochranu ovzduší.....	57
4.2.2 Legislatívne opatrenia v energetike.....	57
4.2.3 Doprava	60
5. SYSTÉM OBCHODOVANIA S POVOLENKAMI NA EMISIE SKLENÍKOVÝCH PLYNOV	61
5.1 Európsky systém obchodovania.....	61
5.1.1 Základné konštrukčné prvky	62
5.1.2 Oblasť pôsobnosti	63
5.1.3 Povolenky emisií skleníkových plynov a ich povoľovanie.....	65
5.1.4 Národný alokačný plán.....	66
5.1.5 Monitorovanie, vykazovanie a overovanie, sankčné mechanizmy	67
5.2 Obchodovanie s povolenkami v Českej republike.....	68
ZÁVER.....	71
ZOZNAM SKRATIEK	77
POUŽITÁ LITERATÚRA A PRAMENE.....	79
PRÍLOHY	82
SUMMARY	87

ÚVOD

Zmeny klimatického systému a s nimi súvisiace globálne otepľovanie Zeme je v súčasnosti jeden z najzávažnejších a najviac diskutovaných, nielen medzi odbornou ale čoraz viac aj laickou verejnosťou, problémov súčasnosti. Tým pádom sa dostal aj do mojej pozornosti a právom ma zaujal pri výbere témy na diplomovú prácu.

Klimatický systém Zeme vytvára z dlhodobého hľadiska podmienky pre život na našej planéte. Jeho rapídne zhoršovanie a postupná zmena sa stáva v poslednom období jedným z najviac diskutovaných problémov. Jedná sa o postupné otepľovanie atmosféry, ktorého dôsledkom je zmena prírodných procesov a teda aj životných podmienok. Keďže emisie skleníkových plynov sú dôsledkom určitej životnej úrovne, na ktorú sme si zvykli, je len veľmi ťažké ich obmedzenie na úroveň, ktorá by bola pre životné prostredie optimálna. Napriek tomu sa hľadajú rôzne opatrenia, schopné pomôcť riešeniu súčasnej situácie.

Medzi najdôležitejšie patria opatrenia v oblasti práva, ktoré sú aj jadrom tejto diplomovej práce. Prioritu hrajú medzinárodné dokumenty (kapitola II.), avšak len v prípade že sa k nim zaviazne globálne spoločenstvo bez výnimky čo i len jedného tzv. silného hráča, pretože ako je známe, globálne otepľovanie je fenomén celosvetového rozmeru, ktorý nepozná štátne hranice. Problémom pri zjednávaní medzinárodných zmlúv sú rozdielne záujmy jednotlivých krajín, či už ekonomické a sociálne alebo ich geografická poloha, teda miera ich ohrozenia dôsledkami klimatických zmien.

Ďalšiu dôležitú oblasť, ktorej je venovaná samostatná kapitola (kapitola III.), je právna úprava Európskej únie, a to nielen z dôvodu znižovania emisií skleníkových plynov v rámci členských štátov ale hlavne kvôli určitej vedúcej úlohe EU v rámci boja s klimatickými zmenami. To sa týka jednak jej postoja pri vyjednávaní na medzinárodnom fóre, ako aj sympatickými ambíciami a odvážneho zavádzania niektorých nových opatrení, ktoré v iných právnych systémoch nemajú obdobu.

Do samostatnej kapitoly sú potom zaradené ešte obecné informácie o klimatických zmenách (kapitola I.) právna úprava v rámci Českej republiky (kapitola IV.) a na záver

samostatne spracovaný systém obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov v rámci EU ako aj v ČR (kapitola V.)

Z hľadiska metód interpretácie použitých právnych noriem som používal metódu jazykovú, metódu logického ako aj systematického výkladu a v neposlednom rade aj výklad historický, hlavne pri pracovaní s predpismi EU.

Cieľom diplomovej práce je na úvod čitateľovi vytvoriť obraz o fungovaní klimatického systému a jeho zmenách, príčinách a následkoch týchto zmien a ozrejmiť aktivity na jeho ochranu, či už sa jedná o aktivity medzinárodné, nadnárodné alebo Českej republiky. Na záver sa pokúsím zhodnotiť jednotlivé aktivity a opatrenia, vrátane opatrení adaptačných, prípadne ich porovnať a zistiť, ktoré sú najúčinnnejšie do budúcnosti.

1. Klimatický systém

1.1 Základné definície

Na úvod tejto diplomovej práce je pre pochopenie celého fungovania ochrany klimatického systému Zeme potrebné definovať základné pojmy ako aj systém fungovania atmosféry. Čo teda znamenajú pojmy klíma, klimatický systém a jeho zmena?

Zmeny, odohrávajúce sa v atmosfére z hodiny na hodinu, zo dňa na deň vytvárajú počasie. **Počasie** je definované ako okamžitý stav atmosféry nad daným miestom a vývoj individuálnych synoptických systémov zo dňa na deň. Vývoj týchto systémov nie je predpovedateľný na ľubovoľne dlhú dobu dopredu.¹ Priebeh počasia vytvára z pohľadu niekoľkých desiatok rokov režim, ktorý je charakteristický pre dané územie a môže sa v porovnaní s inými oblasťami značne líšiť.²

Klíma býva obvykle definovaná ako priemerné počasie, aj keď definícií môžeme nájsť v odbornej literatúre nespočetné množstvo. Milan K. Jermář definuje klímu alebo tiež podnebie určitej oblasti alebo miesta ako *na ročnom období závislý dlhodobý režim počasia, podmienený energetickou bilanciou, cirkuláciou atmosféry a oceánov, charakterom zemského povrchu a ľudskou činnosťou*. Klíma je v určitej oblasti ovplyvnená mnohými faktormi, hlavne zemepisnou polohou, nadmorskou výškou, tvarom terénu a blízkosťou mora i menších vodných plôch.

Klimatický systém je zložitý, navzájom prepojený systém, v ktorom neustále prebiehajú mnohé procesy a zmeny. Tzv. úplný klimatický systém sa skladá z piatich hlavných zložiek: atmosféry, svetového oceánu, kryosféry, litosféry a biosféry.³ Klimatický systém sa vytváral a postupne menil s vývojom našej planéty. Rozdeľuje sa na premenlivú, tzv. vnútornú časť a pomaly sa meniaci vonkajší systém.

¹ Počasie je charakterizované atmosférickými javmi a hodnotami meteorologických prvkov, hlavne priemerných teplôt vzduchu, vodstva a zemského povrchu, tlaku a vlhkosti vzduchu, smeru a rýchlosti vetra a množstvom zrážok.

² Kalvová, J., Moldan, B.: Klíma a jeho zmena v dôsledku emisií skleníkových plynů, Univerzita Karlova, Praha 1996, str.1.

³ vid' Príloha 1.

Hranica medzi vnútorným a vonkajším systémom závisí na časovom horizonte skúmaných zmien.⁴ Procesy, prebiehajúce v klimatickom systéme sú prepojené zložitými väzbami, v dôsledku ktorých sa môžu anomálie spôsobené určitým mechanizmom resp. poruchou zosilňovať (kladné spätné väzby) alebo zosilňovať (záporné spätné väzby). V dôsledku kladných väzieb vzrastá nestabilita klimatického systému, záporné stabilitu naopak zvyšujú.⁵ Najdôležitejšou zápornou spätnou väzbou je fotosyntéza. S rastúcou koncentráciou oxidu uhličitého v atmosfére a zvýšenou teplotou jej intenzita rastie. Tým sa zvyšuje odčerpávanie CO₂ z ovzdušia, nárast jeho koncentrácie sa spomaľuje a tým aj intenzita skleníkového efektu. Ako kladná spätná väzba pôsobí vodná para. Otepľovaním atmosféry sa zvyšuje aj koncentrácia vodnej pary a ovzduší a teda aj intenzita skleníkového efektu. Podobný efekt pozorujeme aj pri albelde.⁶

1.2 Zmeny klimatického systému

Fyzikálne a chemické vlastnosti geologických vrstiev vody, ľadu a vzduchu sú výsledkom geotermických procesov, na ktoré od pradávna až do súčasnosti pôsobila meniaci sa klíma. Tento vývoj zanechal na ich vzhľade, štruktúre a zložení mnoho výrazných stôp. Na ich základe môžeme rekonštruovať priebeh počasia a klimatické zmeny dávnej minulosti.

Zmeny klímy v prebiehali a prebiehajú v celej geologickej histórii Zeme. V dobe pred nástupom geologickej éry fanerozoika (pred 545 miliónmi rokov) bola priemerná teplota v porovnaní so súčasnosťou o niečo vyššia, v priemere o 6 až 8 stupňov. V priebehu predposledného geologického obdobia, pleistocénu (začalo pred 1.8 miliónmi rokov), bolo podnebie chladnejšie v dôsledku striedania dlhších ľadových a kratších medziladových dôb.⁷ V priebehu poslednej doby ľadovej, ktorá skončila pred 11 000 rokmi, bola priemerná teplota nižšia len o niekoľko málo stupňov, avšak veľká časť pevniny bola zaľadnená. Súčasnú dobu (holocén) je charakterizovaná ako doba

⁴ Ak nás pri sledovaní výkyvov klímy budú zaujímať časové horizonty niekoľkých mesiacov, potom sa vnútorný systém bude skladať z atmosféry a vonkajší budú tvoriť oceány, ľadovce, zemský povrch a biosféra. V časovom horizonte niekoľkých desaťročí už musíme do vnútorného systému aj oceány, ľadovce a biosféru.

⁵ Kalvová, J., op. cit. supra sub 2, str. 4.

⁶ Kadrnožka, J.: Země se ubrání, Akademické nakladatelství CERM, Brno 2010, str. 56,57.

⁷ Hlavnou príčinou mohli byť tzv. Milankovičove cykly, teda periodické zmeny parametrov zemskej dráhy a rotácie, ktoré sa prejavujú malými zmenami veľkosti slnečnej energie dopadajúcej na Zem.

ustálenej klímy. Po celú dobu jej trvania sa teplota menila v priemere len o niekoľko desiatín stupňa.⁸ Táto priaznivá bilancia sa však vplyvom ľudskej činnosti po priemyselnej revolúcii narušila a teplota začala pomaly stúpať.

Poznatky o klíme a jej zmenách vedci získavali a aj v súčasnosti získavajú z troch hlavných zdrojov. Jedná sa o archív planéty Zem, archív ľudskej spoločnosti a z mladšej histórie hlavne prístrojové meranie. Z historického obdobia máme k dispozícii obmedzené množstvo informácií. Vychádzame hlavne z dostupných zdrojov vo forme písomných pamiatok, obrazov, kresieb a iných dokumentov, kde boli zaznamenané mimoriadne klimatické udalosti. Významným zdrojom sú letokruhy v kmeňoch stromov. Široké letokruhy znamenajú priaznivé podmienky pre život, úzke naopak nepriaznivé, teda chladnejšie obdobia. Vek stromov určíme pomocou počtu letokruhov, kde sa ich počet rovná dobe života v rokoch. Skúmaním všetkých druhov prirodzených sedimentov rôznymi prírodovedeckými metódami môžeme dospieť k záverom o klimatických pomeroch v minulosti. Medzi najznámejšie patrí technika hlbinných morských vrtov, kde sa zo vzduchových bublín ukrytých po stáročia v morských ľadovcoch, získavajú poznatky o zložení vzduchu a množstve skleníkových plynov, ktoré obsahuje.

Pod pojmom zmena klímy sa obecné rozumie zmena vyvolaná akýmkoľvek vonkajším či vnútorným faktorom vrátane zmien vyvolaných ľudskou činnosťou. Podľa Rámcového Dohovoru o zmene klímy sa zmenou klímy rozumie *zmena vyvolaná priamo alebo nepriamo ľudskou činnosťou, a síce takou, ktorá vedie ku zmenám v zložení atmosféry v globálnom meradle a ktorá predstavuje prídavok k prirodzenej premenlivosti v zrovnateľných časových obdobiach.*⁹

1.3 Radičná rovnováha Zeme

Hlavným zdrojom energie pre klimatický systém je slnečná radiácia. Slnečné žiarenie sa často nazýva krátkovlnným žiarením.¹⁰ Pri prechode zemskou atmosférou je slnečné žiarenie odrážané a rozptyľované na molekulách vzduchu, ľadových kryštáľoch,

⁸ Moldan, B., op. cit. supra sub 4, str. 175.

⁹ Článok 1 Rámcového Dohovoru OSN o zmene klímy.

¹⁰ Slnečné žiarenie sa skladá z ultrafialovej časti, viditeľného žiarenia a infračerveného žiarenia.

vodných kvapkách a aerosolových časticiach. Časť slnečnej energie rozptýlenej a odrazenej v atmosfére a na zemskom povrchu uniká späť do kozmu.

Slnečné žiarenie dopadajúce na zemský povrch¹¹ môžeme rozdeliť na dva druhy. Na priame slnečné žiarenie a na rozptýlené (difúzne) žiarenie. Ich súčet dopadajúci na jednotku plochy za jednotku času sa nazýva globálne žiarenie. Zemský povrch časť globálneho žiarenia odrazí, väčšinu však pohltí. Pomer odrazeného žiarenia k dopadajúcemu na zemský povrch sa označuje ako **albeldo** zemského povrchu.¹² Albeldo teda vyjadruje mieru odrazu slnečného žiarenia od zemského povrchu. Tento podiel závisí od toho, na aký druh povrchu dopadá ako aj na uhol pod ktorým dopadá.¹³ Najväčšie albeldo má sneh a ľad (až 85%), nasledujú púšte, lesy, trávnaté plochy a oceány. Zmenami zemského povrchu sa albeldo významne mení a tým sa mení aj tepelná bilancia Zeme. Pri roztápaní ľadu sa zmení farba príslušnej plochy povrchu zo svetlej na tmavšiu, ktorá žiarenie pohlcuje omnoho viac, takže sa toto územie oteplí rýchlejšim tempom.

Podobne ako slnko, vyžaruje zemský povrch energiu. Vzhľadom k jeho nižšej teplote je toto žiarenie dlhovlnné. Podobnú energiu vyžaruje aj atmosféra. Jej časť smeruje k zemskému povrchu. Na vzniku spätného žiarenia atmosféry sa podieľa predovšetkým vodná para a oxid uhličitý. Radiačná bilancia zemského povrchu vyjadruje rozdiel medzi globálnym žiarením absorbovaným zemským povrchom a jeho efektívnym vyžarovaním energie. Kladná hodnota radiačnej bilancie znamená zisk energie pre zemský povrch a vedie k jeho otepľovaniu zatiaľ čo záporná hodnota znamená stratu.¹⁴ V ročných sumách sa radiačná bilancia rovná približne nule.

1.4. Skleníkový efekt v atmosfére

Atmosféra Zeme je zložená zo zmesi plynov, molekuly dusíku a kyslíku tvoria najväčší podiel. Ostatné plyny, aj keď sú v atmosfére obsiahnuté v nepatrnom množstve (zhruba 1%) majú vlastnosť prepúšťať krátkovlnné žiarenie smerujúce k zemskému

¹¹ Na zemský povrch sa dostane zhruba 70% žiarenia, zvyšných 30% je odrazených alebo pohltených oblakmi a atmosférou.

¹² Kalvová, J., op. cit. supra sub 2, str. 4.

¹³ Napríklad vodné plochy odrážajú pri malom uhle dopadu až 78%, pri kolmom dopade iba 3% žiarenia.

¹⁴ V noci je obvykle radiačná hodnota záporná, pretože globálne žiarenie je nulové. V zimnom období býva záporná po celý deň.

povrchu ale dlhovlnné žiarenie v opačnom smere silno absorbujú. Časť tejto absorbovanej energie vyžarujú opäť k povrchu Zeme. Jedná sa o tzv. **skleníkové plyny**.¹⁵ Pri neexistencii týchto plynov v atmosfére by na našej planéte nemohol existovať život pretože teploty by sa pri povrchu pohybovali zhruba o 30 °C menej ako dnes.¹⁶ Skleníkový efekt teda musíme označiť ako prirodzený proces potrebný k vzniku a zachovaniu života na Zemi. Okrem skleníkových plynov zvyšujú skleníkový efekt aj oblaky, ktoré taktiež absorbujú a emitujú dlhovlnné žiarenie. Táto skutočnosť však nie je rozhodujúca, pretože na druhej strane oblaky odrážajú slnečnú energiu a tým prispievajú k ochladzovaniu zemského povrchu. Výsledkom prítomnosti oblačnosti v atmosfére je tak skôr slabé ochladzovanie zemského povrchu.¹⁷

1.4.1 Skleníkové plyny

Skleníkové plyny sú chemické zlúčeniny vypúšťané do atmosféry, ktoré tu vytvárajú tepelno-izolačnú vrstvu. Pôsobia ako sklo v obyčajnom skleníku. Vznikajú prírodnými procesmi ako aj v dôsledku ľudskej činnosti. Okrem zvyšovania skleníkového efektu majú na svedomí aj ďalšie negatívne dôsledky.¹⁸ Majú vlastnosť sa postupom času rozptýliť po celej atmosfére rovnomerne, takže následky ich emisií sa prejavujú bez ohľadu na miesto ich vzniku. Niektoré majú dlhú dobu rozkladu, rádovo niekoľko desaťročí až storočí, preto ich koncentrácia narastá aj keď budeme ich emisie v súčasnosti znižovať.

Z hľadiska svojho pôsobenia je najvýznamnejším skleníkovým plynom¹⁹ **oxid uhličitý** (CO₂), pretože spôsobuje až 76% celkového skleníkového efektu. Medzi prirodzené zdroje CO₂ patria predovšetkým pôdy, z ktorých sa uvoľňuje rozkladom odumretých rastlín alebo samovoľné vznietenie zdrojov fosílnych palív. Omnoho vyšší podiel na emisiách CO₂ má ľudská činnosť, hlavne spaľovanie fosílnych palív v energetike, priemysle a doprave.²⁰ V priebehu posledných 600 000 rokov sa jeho koncentrácia

¹⁵ Patrí medzi ne oxid uhličitý, metán, oxid dusný a iné.

¹⁶ Moldan, B.: (Ne) udržiteľný rozvoj: ekológia – hrozba, nádej, Praha 2003, str. 19.

¹⁷ Kalvová, J., op. cit. supra sub 2, str. 10.

¹⁸ Znečisťujú atmosféru, menia jej vlastnosti, pôsobia nepriaznivo na biosféru a ľudské zdravie.

¹⁹ Za najvýznamnejší skleníkový plyn sa považuje vodná para, ktorá ale spôsobuje prirodzený skleníkový efekt a nevzniká činnosťou človeka.

²⁰ Jermář, M. K., op. cit. supra sub 3, str. 40

v ovzduší pohybovala v úzkom pásme od 180 ppm do 280 ppm.²¹ Už v roku 1950 to bolo 310 ppm a na počiatku roku 2009 prekročila hranicu 386 ppm.²² K neudržateľnému nárastu jeho koncentrácie prispela priemyselná revolúcia na prelome 18. a 19. storočia. Jedná sa o približne 35% nárast. Nezanedbateľná časť emisií CO₂ v atmosfére je spôsobená drastickým odlesňovaním v minulosti, ktoré sa bohužiaľ nezastavilo dodnes. V atmosfére sa udrží 50 až 200 rokov.

Medzinárodná energetická agentúra (IEA) bilancuje emisie CO₂ pre všetky štáty sveta na základe údajov o spotrebe palív. Globálne emisie CO₂ v súčasnosti pokrývajú približne 60% všetkých emisií z hľadiska ich pôsobenia na zmeny celkových radiačných vlastností atmosféry.²³ Vyspelé priemyslové štáty sú od roku 1990 povinné pravidelne predkladať podrobné hodnoty vypúšťaných emisií. Do budúcnosti sa predpokladá narastajúci podiel emisií CO₂ hlavne v rozvojových štátoch Ázie, kde prudko narastá objem ťažby uhlia ako najvýznamnejšej a najlacnejšej suroviny pre výrobu energie.

Podiel **metánu** (CH₄) na skleníkovom efekte je zhruba 14,3%, preto je druhým najvýznamnejším skleníkovým plynom. Koncentrácia metánu v atmosfére rapídne rastie, hlavne vplyvom človeka, a to produkciou a spracovaním fosílnych palív²⁴ (asi 25% podiel). K ďalším antropogénnym zdrojom patrí poľnohospodárstvo, ako živočíšna tak aj rastlinná výroba (pestovanie ryže a chov dobytka). Prírodné zdroje CH₄ sú mokryny, termity, oceány a ďalšie. Antropogénne zdroje prevyšujú jeho prírodnú produkciu už dvojnásobne.²⁵

Ďalším významným skleníkovým plynom je **oxid dusný**. Jeho podiel na celkovom skleníkovom efekte je približne 7,9%. Je však o to výraznejší, pretože sa v atmosfére udrží až 150 rokov. Uvoľňuje sa predovšetkým vulkanickou činnosťou, požiarimi, produkujú ho tiež mikroorganizmy prítomné vo vode a pôde. Jeho emisie v dôsledku ľudskej činnosti spočívajú hlavne v poľnohospodárskom užívaní pôdy, jej hnojenie dusíkatými hnojivami, premenou lesnej pôdy na poľnohospodársku. Nemenej významné sú aj procesy spaľovania a úniky z výroby energie a priemyselnej výroby.²⁶

²¹ Parts per milion, teda jedna milióntina.

²² Vid' príloha 2.

²³ Nemešová, I., Pretel, J.: Skleníkový efekt a životní prostředí, Ministerstvo ŽP, Praha 1998.

²⁴ Jedná sa hlavne o ťažbu uhlia, ťažbu ropy, jej prepravu na veľké vzdialenosti a petrochemické spracovanie.

²⁵ Kadrnožka, J.: Globální oteplování Země: příčiny, průběh, důsledky, řešení, VUTIUM, Brno 2008, str. 80.

²⁶ Jermář, M. K., op. cit. supra sub 3, str. 45

Fluorované skleníkové plyny sa nevyskytovali v atmosfére prirodzene ale boli vyvinuté človekom. Používajú sa hlavne k chladeniu a mrazeniu vrátane klimatizácií, vznikajú aj pri výrobe hliníku alebo v elektronickom priemysle. Ich mimoriadna účinnosť spočíva v tom, že môžu zachytávať teplo až 22 000 krát účinnejšie ako oxid uhličitý a ostávajú v atmosfére až tisíce rokov.

1.5. Príčiny zmien klímy

Klimatický systém je okrem zložitých interakcií medzi jeho jednotlivými zložkami podmienený tiež niektorými vonkajšími vplyvmi. Môžu mať pôvod prírodný alebo spôsobený človekom. **Prírodné príčiny** zmien klimatického systému sa delia na tri skupiny:

- a) Vplyvy týkajúce sa energie prichádzajúcej zo slnka. Slnčné žiarenie nemusí byť vždy rovnomerné. Túto nerovnomernosť majú na svedomí rôzne príčiny ako napríklad zmeny sklonu osi otáčania Zeme okolo Slnka alebo postup rovnodennosti.
- b) Vplyvy pôsobiace na energiu uvoľňovanú zo Zeme a to chemickou modifikáciou atmosféry. Jedná sa hlavne o sopečnú činnosť.
- c) Vplyvy meniace vlastnosti zemského povrchu. Jedná sa o zmeny zemského povrchu spôsobené geologickými procesmi (tektonickým pohybom a posuvom kontinentálnych dosiek).²⁷

Pôsobením človeka na klimatický systém dochádza k jeho zmenám v dvoch prípadoch. Pri zmene charakteru zemského povrchu a pri zmenách v zložení atmosféry. Charakter zemského povrchu sa mení hlavne v dôsledku budovania nových miest, stavieb, vodných nádrží, v dôsledku výrubu lesov a intenzívnej poľnohospodárskej činnosti. *Dochádza tak k zmenám radiačnej, tepelnej a vodnej bilancie zemského povrchu.*²⁸ Zmeny v chemickom zložení atmosféry, čo znamená hlavne nárast skleníkových plynov, zosilňujú rozsah prirodzeného skleníkového efektu. Považujú sa za jeden z najzávažnejších zásahov do radiačného režimu klimatického systému v súčasnosti. *Globálne koncentrácie oxidu*

²⁷ Barros, V.: Globální změna klimatu, Mladá fronta, Praha 2006.

²⁸ Kalvová, J., op. cit. supra sub 2, str 14.

uhličitého, metánu a oxidu dusného v atmosfére sa od roku 1750 následkom ľudskej činnosti výrazne zvýšili a v súčasnosti sú omnoho vyššie než hodnoty z pred industriálnej doby stanovené z ľadových vrtných jadier z pred mnoho tisíc rokmi.²⁹

1.6. Prejavy a následky globálneho otepľovania

Podľa poslednej hodnotiacej správy Medzinárodného Panelu pre klimatické zmeny (IPPC) sa za posledných sto rokov zvýšila priemerná teplota atmosféry nad zemským povrchom v **priemere o 0,74 °C**.³⁰ K nárastu teploty dochádza na celej planéte, najviac sa však prejavuje v najchladnejších oblastiach. Priemerné zimné teploty sa v oblasti Antarktídy za posledných 50 rokov zvýšili priemerne o 5,5 °C. Toto zvyšovanie globálnej teploty je spúšťacím mechanizmom pre ďalšie negatívne dôsledky.

Prvý z nich je **roztápanie ľadovcov**, hlavne Grónska a Antarktického ľadovcového štítu. Zvýšené letné teploty zvyšujú jeho rozsah, hlavne na okrajoch a povrchu. Zvyšovanie vlhkosti a vyparovanie vody má za následok početnejšie zrážky v polárnych oblastiach, ktoré taktiež napomáhajú ubúdaniu tzv. bielych plôch. Albeldo tu zohráva významnú úlohu a podstatne tento proces urýchľuje. To platí hlavne pre severný pól, na južnom póle sa ešte udržuje akceptovateľne nízka teplota vzhľadom k väčšiemu objemu ľadovca.³¹

Celkom logickým následkom roztápania ľadovcov je **zväčšovanie objemu vody v oceánoch a moriach a zvyšovanie ich hladiny**. Od roku 1961 sa priemerná globálna hladina mora zvyšovala priemernou rýchlosťou asi o 1,8 mm za rok a od roku 2003 asi o 3,1 mm za rok.³² Za posledné storočie je to v priemere o 0,12 až 0,22 cm. Toto zvyšovanie hladiny sa už začalo prejavovať napríklad zaplavovaním nízkych ostrovov v Tichom oceáne. Okrem zaplavovania ostrovov a pobrežných oblastí bude mať väčší objem vody silnejší vplyv na rozloženie tlaku v litosferických doskách, čo sa prejaví na zvýšení vulkanickej aktivity a počte zemetrasení.³³ Rovnako sa zvyšuje teplota oceánov na povrchu a až do hĺbky 3000 metrov priemerne o 0,6 °C.

²⁹ IPCC 2007, str. 5.

³⁰ IPCC 2007, str.2.

³¹ Jermář, M. K., op. cit. supra sub 3, str. 125.

³² IPCC 2007, str. 2.

³³ Kadrnožka, J., op. cit. supra sub 25, str. 133, 134.

Globálnym zmenám klímy sa pripisujú viac menej všetky nepriaznivé úkazy. Postupom času intenzívnejšie zrážky, ktoré pramenia z v poslednom období stále častejších extrémnych teplôt, majú za následok povodne a záplavy. Len za posledné desaťročie sme boli svedkami niekoľkých katastrofálnych povodní aj v ČR. Zmeny vzdušného prúdenia, hlavne tzv. severoatlantické oscilácie, majú za následok početnejšie tropické búrky, cyklóny a tajfúny a ich výskyt aj v iných oblastiach než sa prirodzene vyskytovali. O zemetrasení a vulkanickej aktivite som sa zmieňoval vyššie. Môžeme iba polemizovať, či marcové zemetrasenie a následné vlny tsunami priamo súvisia so zvyšovaním globálnej teploty.

1.7. Očakávania do budúcnosti

*Existuje vysoká miera zhody a sú k dispozícii významné dôkazy, že pri súčasných stratégiách zmiernenia zmeny klímy a súvisiacich postupov k udržateľnému rozvoju sa budú celosvetové emisie skleníkových plynov v nasledujúcich niekoľkých desaťročiach naďalej zvyšovať.*³⁴ Aj keď táto prognóza bola uverejnená v roku 2007 a od tej doby boli prijaté určité opatrenia hlavne v rámci Európskej Únie, na zmiernenie celosvetovej zmeny klímy to stačiť nebude. Okrem Kjótskeho Protokolu, ktorý aj tak nepodpísali dvaja významní emitenti skleníkových plynov nebola ešte prijatá žiadna záväzná medzinárodná dohoda. Bez účasti globálneho spoločenstva, vrátane rozvojových krajín ako Čína či Brazília, nebude možné dosiahnuť výraznejšieho úspechu.

Podľa IPCC 2007 sa môže globálna teplota do konca 21. storočia zvýšiť v priemere až o 4,7 °C. Pri tomto odhade sa vychádza hlavne zo zvyšovania emisií skleníkových plynov. Vplyvom neustáleho zvyšovania počtu obyvateľov Zeme a ich rastúcich nárokov na energiu, potraviny a tiež vzhľadom k zvyšujúcemu sa množstvu odpadov bude pravdepodobne zvýšenie globálnej teploty ešte vyššie.³⁵ Zvyšovanie teploty zemského povrchu bude aj naďalej nerovnomerné. V niektorých oblastiach môže paradoxne dôjsť aj k podstatnému ochladeniu.³⁶ Očakáva sa zrýchľovanie topenia snehu a ľadu v polárnych oblastiach kontinentov a na veľhorách a ich podiel za zvýšenia morskej hladiny do roku

³⁴ IPCC 2007, str. 7.

³⁵ Kadrnožka, J., op. cit. supra sub 25, str. 234.

³⁶ Takýmto miestom by mohla byť severozápadná Európa, ktorá je v súčasnosti výrazne ovplyvňovaná golfským prúdom. Predpokladá sa jeho odklon prípadne až zánik.

2100. Až po dlhšom pôsobení vyšších teplôt, teda až v ďalších storočiach je možné predpokladať výrazný podiel topenia grónskeho a kontinentálneho ľadovca.

Hlavná zmena, ktorá sa už dnes prejavuje v Európe, je posúvanie teplotných pásiem smerom k pólom. Počasie v lete v Stredozemí už pomaly odpovedá úrovni Arabského polostrova s teplotami nad 40 °C. Príčinou väčšieho sucha a horúčav budú početnejšie a rozsiahlejšie požiare a problémy s pitnou vodou. Intenzita prírodných katastrof bude podľa môjho názoru rapídne stúpať a škody na majetku, zdraví a životoch budú nepredstaviteľné.

Celkové zvýšenie globálnej teploty o 2 °C bude pravdepodobne dosiahnuté už v 30. rokoch tohto storočia. Takýto stav by spôsobil rozsiahle vymieranie rôznych druhov a pre ďalší vývoj by bol katastrofálny.³⁷

³⁷Kadrnožka, J., op. cit. supra sub 8, str.

2. Medzinárodná právna úprava na ochranu klimatického systému

2.1 Počiatky medzinárodných jednaní

Vedci začali upozorňovať a apelovať na politikov začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia. Vzhľadom k neustálemu rastu ekonomík a súčasne stále väčšej spotreby fosílnych palív boli spočiatku tieto výzvy ignorované. Trvalo ešte ďalších dvadsať rokov nepretržitého úsilia vedcov, nevládných a medzinárodných organizácií ako aj niektorých vlád k presvedčeniu medzinárodného spoločenstva aby koordinovaným postupom riešili zmeny klímy. Vedeckým výsledkom sa behom 80. rokov dostávalo stále väčšej pozornosti a uznania a zmeny klímy sa tak postupne stávali globálnym problémom číslo jedna.

Problém zmeny klimatického systému zeme sa objavil na medzinárodnom fóre behom **1. svetovej klimatickej konferencii v Ženeve** v roku 1979. Práve tu boli prezentované zlomové názory na životné prostredie ako celku vo svetovom meradle a pomenované hlavné ekologické problémy. Z dlhodobého hľadiska hrozí vážne nebezpečenstvo spojené s narušením života dôležitých systémov ako hydrologický cyklus, stratosférická ozónová vrstva a klimatický systém atmosféry a oceánov. Na záver bolo konštatované, že narastajúce koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére môžu viesť k významnému narušeniu klimatického systému.

Ďalšie jednania prebehli v roku 1985 na klimatickej konferencii vo **Villachu** (Rakúsko), kde bol problém klimatických zmien prehlásený za veľmi závažný a bolo rozhodnuté, že je potrebné pokračovať nie len vo vedeckom bádání ale hlavne vzhľadom k medzinárodným väzbám zmobilizovať politikov.³⁸

Medzivládny panel pre zmenu klímy (IPCC) bol ustanovený Svetovou meteorologickou organizáciou (WMO) a Programom OSN pre životné prostredie (UNEP) v roku 1988 ako dôsledok čoraz väčšieho si uvedomovania problému potenciálnej globálnej zmeny klímy. Členovia medzivládneho panelu sa stretávajú na plenárnych zasadnutiach približne raz za rok. Na týchto zasadnutiach sa prijímajú správy IPCC, rozhoduje sa o plánoch jednotlivých pracovných skupín, o princípoch, procedúrach

³⁸Nemešová, I., Pretel, J.: Skleníkový efekt a životní prostředí, Ministerstvo ŽP, Praha 1998, str. 31.

a rozpočte. Taktiež volí svojho predsedu a členov výboru. IPCC je riadený sekretariátom so sídlom pri WMO v Ženeve.

V rámci IPCC pôsobia tri pracovné skupiny a jedna účelová skupina, tzv. *Task force*. Úlohou prvej pracovnej skupiny je posudzovanie klimatického systému a klimatických zmien z vedeckého hľadiska. Druhá pracovná skupina hodnotí citlivosť sociálne - ekonomických a prírodných systémov na zmeny klímy, posudzuje negatívne ako aj pozitívne dôsledky týchto zmien a možnosti adaptácie na ne. Tretia pracovná skupina sústreďuje svoju pozornosť na zmiernenie klimatických zmien. Hlavne obmedzenie emisií skleníkových plynov uvoľňovaných do atmosféry a aktivity ktoré ich z ovzdušia odstraňujú. Task force pre Národný register skleníkových plynov zodpovedá za inventarizáciu skleníkových plynov v rámci Programu IPCC pre národné registre skleníkových plynov.³⁹

Hlavnou pracovnou náplňou Panelu ako celku je predovšetkým **vypracovávanie pravidelných posudkov a správ** a stave znalostí o klimatických zmenách. IPCC pripravuje v pravidelných intervaloch komplexné správy. Zatiaľ boli dokončené a vydané štyri hodnotiace správy (1990, 1995, 2001, 2007). Každá hodnotiacia správa sa skladá z troch častí, každá od jednej z troch pracovných skupín. Obsahujú tiež technické zhrnutie a zhrnutie pre politických predstaviteľov. Ich cieľom je zabezpečiť vyvážené a relevantné informácie. Pripravujú ich skupiny autorov nominovaných na konkrétne úlohy vládami a medzinárodnými organizáciami podľa odbornosti. Okrem toho vydáva IPCC aj zvláštne správy, zamerané na určité oblasti ako letectvo, regionálne dopady klimatických zmien, transfer technológií, emisné scenáre, zmeny vo využívaní pôdy alebo vzťah medzi ozónovou vrstvou a klimatickými zmenami. V súčasnej dobe pripravuje dve zvláštne správy: Obnoviteľné zdroje energie a ochrana klímy, ktorá má byť vydaná v polovici tohto roku a druhá pod názvom Zvládanie rizík extrémnych udalostí a katastrof rozvíjaním prispôsobenia sa klimatickým zmenám.⁴⁰

Koncom roku 1988, následne po založení IPCC rozhodlo Valné zhromaždenie OSN o prijatí **rezolúcie č. 43/53**, ktorá uznáva klimatické zmeny ako spoločný problém celého

³⁹ Dostupné z: http://www.ipcc.ch/organization/organization_structure.shtml, citované dňa 18.3.2011.

⁴⁰ Dostupné z: http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data.shtml, citované dňa 18.3.2011.

ľudstva a apeluje na svetovú verejnú, aby sa začala týmto problémom bezodkladne zaoberať.

Ministerská konferencia o zmenách klímy v **Noordwijku** (1989), kde prvý krát zaznela požiadavka na stabilizáciu emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov, ktoré neboli kryté Montrealským protokolom.⁴¹ O rok neskôr usporiadali WMO a UNEP druhú svetovú medzinárodnú konferenciu v Ženeve ako dôsledok prvej správy vydanéj IPCC. Jej výsledok, Ministerská deklarácia, obsahovala opäť iba konštatovanie o nutnosti ďalších krokov a jednaní. Nestanovila žiadne konkrétne emisné ciele. Jediným významnejším posunom vpred bola dohoda o ustanovení Medzivládneho dohodovacieho výboru (INC), ktorého úlohou bolo pripraviť text medzinárodnej zmluvy a to do konania Prvej konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji v Rio de Janeiro.

Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji, označovaná ako **Summit Zeme**, prebehla v brazílskom meste Rio de Janeiro v dňoch 3. - 14. júna 1992.⁴² Išlo zrejme o najväčšiu medzivládnu konferenciu na najvyššej úrovni v rámci celej histórie. Zúčastnili sa jej delegácie 178 štátov. Veľká časť reprezentovaná najvyššími predstaviteľmi, prezidentmi alebo premiérmi. Nielen v otázkach klimatických zmien, ale prevažne vo všetkých bodoch jednanja tejto konferencie sa globálny svet rozdelil na dva tábory. *Bohatý sever* a na druhej strane *chudobný juh*.⁴³

Štáty severu sa vyznačovali, to platí aj v súčasnosti, obrovskou disproporciou medzi ich podielom na výške svetovej populácie a účasťou na čerpaní zdrojov planéty, s čím súvisí aj ich rozhodujúci podiel na produkcii odpadov často globálneho dopadu (emisie skleníkových plynov). Na druhej strane **štáty tzv. juhu**, ktorá majú síce omnoho väčší podiel na populácii, avšak emisie skleníkových plynov do atmosféry boli v dobe konania konferencie mnohonásobne menšie z hľadiska globálneho objemu.⁴⁴ Konflikt sever – juh nechal bokom do určitej miery skupinu krajín, medzi ktoré patria hlavne štáty bývalého sovietskeho zväzu. Tieto krajiny sa totiž nedajú jednoznačne zaradiť do jednej alebo druhej skupiny. Vykazujú určité znaky, charakteristické pre bohaté štáty severu

⁴¹ Montrealský protokol o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu.

⁴² United Nations Conference on Environment and Development (UNCED).

⁴³ Moldan, B., Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji: Rio de Janeiro, 3. – 14. června 1992: Dokumenty a komentáre, Management Press, Praha 1993, str. 226.

⁴⁴ Štáty juhu právom poukazovali na to, že severné štáty, kde žije len jedna štvrtina obyvateľov planéty, spotrebúvajú 70% prírodných zdrojov a tiež produkujú odpovedajúce množstvo znečistenia a sú teda za zlepšenie situácie zodpovedné.

(objem výroby, znečisťovanie) ale zároveň životná úroveň ich radí viac na stranu chudobných krajín.

Celkom logicky sa vytvorili **regionálne skupiny krajín** podľa druhov ich environmentálneho ohrozenia. Ako jeden z hlavných rizikových faktorov považuje viac ako polovica hláv štátov globálnu zmenu klímy, teda globálne otepľovanie a následné stúpanie hladiny mora. Nie je prekvapujúce, že sú to hlavne predstavitelia krajín, kde z hľadiska geografických pomerov je najvyššia miera ohrozenia. Jedná sa o malé, nízko ležiace tichomorské štáty a krajiny strednej Ameriky, ktoré sa považujú za najviac ohrozené globálnym otepľovaním, hlavne stúpaním morskej hladiny a väčšou intenzitou hurikánov. Do inej skupiny patria štáty ohrozené suchom a desertifikáciou (niektoré krajiny Afriky, Austrálie či Ázie)

Hlavné politické debaty, týkajúce sa zmeny klímy, sa sústredili na otázky financovania a na emisné limity. Bolo zrejmé, že financovať aktivity rozvojových krajín na úseku klimatických zmien spočíva skôr v uznaní princípu než v prijatí záväzku v podobe konkrétnej čiastky. Na summite boli prijaté tri významné dokumenty a dve medzinárodné zmluvy pripravené k podpisu. Jedna z nich, Rámcový Dohovor OSN o zmene klímy, bol prvým a teda jedným z najdôležitejších počínov na medzinárodnom fóre ochrany klimatického systému.⁴⁵

2.2 Rámcový Dohovor OSN o zmene klímy

Rámcový Dohovor o zmene klímy (UNFCCC, ďalej len Dohovor)⁴⁶ vstúpil do platnosti 21. 3. 1994, v súlade s článkom 23, odst. 1, uplynutím 90 dní po uložení päťdesiatej ratifikačnej listiny. Týmto dňom sa stala záväznou aj pre ČR, ktorá ju ratifikovala 7. 10. 1993.⁴⁷ V súčasnosti je signatárom tohto Dohovoru drvivá väčšina štátov sveta, neratifikovali ho iba niektoré rozlohou malé štáty ako Vatikán.⁴⁸ Dohovor ako posledná krajina zatiaľ ratifikovala Andorra.

⁴⁵ Moldan, B., op.cit.supra sub 44, str. 223, 260.

⁴⁶ United Nations Framework Convention on Climate Change.

⁴⁷ Dostupné z: <http://maindb.unfccc.int/public/country.pl?country=CZ>, cit. 2.5.2011

⁴⁸ Dostupné z: http://unfccc.int/essential_background/convention/status_of_ratification/items/2631.php, cit. 2.5.2011

Pretože sa jedná o Dohovor rámcový, neobsahuje **žiadne špecifické záväzky**,⁴⁹ vytvára však predpoklady pre ďalší vývoj, hlavne pre vypracovanie následných protokolov. Základným cieľom tohto Dohovoru a ďalších s tým súvisiacich právnych listín, ktoré môže Konferencia zmluvných strán prijať, *je dosiahnuť v súlade s príslušnými ustanoveniami Dohovoru stabilizáciu koncentrácie plynov spôsobujúcich skleníkový efekt v atmosfére na úrovni, ktorá by zabránila nebezpečnej a antropogénnej interferencii s klimatickým systémom. Takáto úroveň by sa mala dosiahnuť v rámci dostatočnej časovej lehoty, ktorá by umožnila ekosystémom adaptovať sa prirodzeným spôsobom na zmenu klímy, zabezpečiť, aby nebola ohrozená produkcia potravín a umožniť, aby ekonomický rozvoj pokračoval udržateľným spôsobom.*⁵⁰

2.2.1 Princípy a zásady

UNFCCC je založený na **piatich hlavných princípoch**, ktoré sú obsiahnuté v tretom článku. Zmluvné strany by sa nimi mali riadiť pri činnostiach, smerujúcich k naplneniu základného cieľu Dohovoru.

a) **Princíp medzigeneračnej spravodlivosti**, ktorého podstatou je chrániť klimatický systém pre súčasné aj budúce generácie ľudstva. Splnenie tohto princípu vyžaduje **nielen spoločný postup ale aj diferencovaný prístup**, kde ekonomicky vyspelé štáty majú hlavnú zodpovednosť za súčasný stav koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére, mali by teda zohrať hlavnú rolu v boji proti zmene klímy a poskytovať pomoc rozvojovým krajinám.

b) **Princíp zvláštnej potreby rozvojových krajín**. Spočíva vo zvýšenej miere ochrany pre oblasti, ktoré sú viac náchylné na negatívne prejavy zmeny klímy, tzn. predovšetkým území z hľadiska geografického umiestnenia alebo krajín z hľadiska hospodárskeho vývoja.

⁴⁹ Odmietavý postoj k priamemu zakotveniu národných emisných limitov do Dohovoru mali Spojené štáty.

⁵⁰ UNFCCC, článok 2.

c) **Princíp predbežnej opatrnosti**, t.j. zmluvné strany by mali predbežne urobiť opatrenia k predvídaníu, prevencii či k minimalizácii príčin vedúcich k zmenám klímy a zmierniť tak nepriaznivé účinky, ako aj nutnosť okamžitého riešenia problémov, nie ich odkladanie.

d) **Právo všetkých krajín na podporu a hájenie záujmov trvale udržateľného rozvoja spoločnosti**. Prístupy a opatrenia, ktoré sú na ochranu klimatického systému prijímané, musia odpovedať špecifickým podmienkam jednotlivých štátov a musia byť v súlade s programami ich ekonomického a sociálneho rozvoja.

e) **Princíp spolupráce zmluvných strán** vrátane zdieľania informácií a utužovania vzájomných vzťahov, ktoré budú rozvíjať napĺňanie cieľov tejto zmluvy a v jej duchu podporovať hospodársky rast štátov tretieho sveta.⁵¹

2.2.2 Strany Dohovoru

Dohovor rozdeľuje zúčastnené štáty **do troch skupín** podľa ich rozdielnych záväzkov. Prvá skupina štátov je uvedená v Prílohe I Dohovoru. Zahŕňa krajiny, ktoré boli v roku 1992 členom OECD⁵², ďalej krajiny s ekonomikou v prechode, tzv. *the ETI Parties*, zahrňujúce Ruskú Federáciu, pobaltské štáty a niekoľko stredoeurópskych a východoeurópskych krajín.

Štáty prvej skupiny okrem krajín s ekonomikou prechode tvoria Prílohu II. Takže v podstate najrozvinutejšie krajiny sveta.⁵³ Od týchto krajín je požadované poskytovať finančné zdroje, ktoré umožnia rozvojovým krajinám podnikáť aktivity, súvisiace s redukcíou emisií a pomôcť im adaptovať sa na nepriaznivé následky klimatických zmien. Taktiež musia urobiť všetky potrebné opatrenia na podporu rozvojových krajín, hlavne im poskytnúť technológie priateľské k životnému prostrediu.⁵⁴

⁵¹ Nemešová, I., Pretel, J., op. cit. supra sub 38, 36.

⁵² Organisation for Economic Co-operation and Development.

⁵³ Z tejto skupiny bolo vymazané Turecko na základe dodatku, ktorý vstúpil do platnosti 28. júna 2002.

⁵⁴ Rovnako aj krajinám s ekonomikou v prechode.

Strany Dohovoru, ktoré nie sú zahrnuté v žiadnej z príloh (Non-Annex I Parties) sú väčšinou rozvojové krajiny. Určité skupiny týchto krajín považuje Dohovor za zvlášť zraniteľné v súvislosti s nepriaznivými dopadmi zmeny klímy. Krajiny s nízko položenými pobrežnými oblasťami, náchylné na obdobia sucha a postihnuté desertifikáciou alebo krajiny ekonomicky závislé na produkcii fosílnych palív a obchodovaní s nimi.⁵⁵

2.2.3 Povinnosti a záväzky zmluvných strán

Záväzky zmluvných strán Dohovor rozdeľuje na obecné a obsahuje aj niektoré konkrétne navzdory tomu že sa jedná o Dohovor rámcový.⁵⁶ K dosiahnutiu cieľov Dohovoru sú všetky strany zaviazané podľa článku 4 (1) prijať určité opatrenia, berúc do úvahy svoju spoločnú ale diferencovanú zodpovednosť, svoje priority, ciele a pomery.

Obecné záväzky zahŕňajú rozvíjanie národných inventúr antropogénnych emisií skleníkových plynov zo svojich zdrojov, prípadne ich odstraňovanie pomocou prepádov. Formuláciu a implementáciu národných, tam kde je to vhodné, regionálnych programov, obsahujúcich opatrenia k zníženiu dopadov klimatických zmien, a to opatrenia k znižovaniu emisií skleníkových plynov prípadne k lepšiemu sa prispôsobeniu klimatickým zmenám.⁵⁷ Národné inventúry sú strany povinné rozvíjať, doplňovať, zverejňovať a sprístupňovať Konferencii zmluvných strán.

Strany sú ďalej povinné vzájomne spolupracovať pri podpore vývoja, využitia a rozširovania technológií, procesov a postupov, ktoré vedú ku kontrole, obmedzeniu či prevencii emisií skleníkových plynov, ďalej spolupracovať pri príprave na adaptáciu zmeny klímy, pri výmene príslušných technických, vedeckých, technologických a právnych informácií ktoré súvisia s klimatickým systémom.

⁵⁵ Dostupné z: http://unfccc.int/parties_and_observers/items/2704.php, citované dňa 18.3.2011

⁵⁶ Metóda framework convention and protocol approach je najčastejšie využívanou formou prijímania medzinárodných zmlúv týkajúcich sa oblasti životného prostredia ako celku, teda aj problematiky klimatického systému. Prijatie medzinárodnej zmluvy, ktorá by upravovala komplexne určitú enviromentálnu oblasť je veľmi náročné, hlavne z neochoty jednotlivých štátov obmedzovať svoju suverenitu alebo vysoké náklady na realizáciu. Preto štáty spolu uzatvoria najprv rámcovú dohodu, ktorá obsahuje obecné záväzky a jej právnu a faktickú podstatu tvorí hlavne ďalšie pravidelné jednanie strán o konkrétnych povinnostiach do budúcnosti, ktoré budú prijaté v rámci protokolov.

⁵⁷ Sands, P.: Principles of international environmental law, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 257 a nasl.

Článok 4 (2) vymenováva **konkrétne záväzky** pre zmluvné strany zaradené do prílohy I v súvislosti s princípom diferencovanej zodpovednosti. Práve tieto štáty by mali zohrať vedúcu úlohu k naplneniu základného cieľu tohto Dohovoru. Najhlavnejší záväzok je navrátenie spoločne alebo jednotlivito objem vypúšťaných emisií do ovzdušia na úroveň roku 1990. Bohužiaľ sa neuvádza časové obdobie, do ktorého by to mali zmluvné strany stihnúť, takže očakávanie nejakých výsledkov tohto záväzku bolo dopredu odsúdené na neúspech.

Vrcholným orgánom Dohovoru je jeho **Konferencia zmluvných strán**, ktorá sa schádza spravidla raz ročne. Jej úlohou je dohliadať na implementáciu ustanovení Dohovoru zmluvnými stranami a prijímať rozhodnutia k ich efektívnemu plneniu. Zasadnutia konferencie organizuje sekretariát zriadený podľa článku 8, kde sú vymenované jeho hlavné funkcie.

Prvá konferencia sa konala v Berlíne v roku 1995. Základnými bodmi jednaní bolo plnenie záväzkov vyplývajúcich z Rámcového Dohovoru, ich spresnenie a konkretizácia foriem medzinárodnej spolupráce. Konferencia uznala záväzky Dohovoru za nepostačujúce pre dosiahnutie jeho cieľov a rozhodla o mandáte na prípravu sprísňujúceho protokolu pre redukcii skleníkových plynov po roku 2000 (**tzv. Berlínsky mandát**), čo sa malo týkať krajín Prílohy I Dohovoru. Protokol mal byť prijatý do dvoch rokov. Do tej doby mali uvedené krajiny pripraviť svoje stratégie k redukcii skleníkových plynov a mali by si určiť kvantitatívne ciele pre obdobie po roku 2000.⁵⁸

Z globálneho pohľadu priniesol tento Rámcový Dohovor celkové sklamanie, pretože nestanovil žiadny časový rozvrh k prijatiu redukčných opatrení. V pôvodnom návrhu bolo požadované stabilizovať emisie oxidu uhličitého na úrovni roku 1990 do roku 2000, čo sa nepodarilo. Prijatie konkrétnych záväzkov odmietali Spojené Štáty Americké, keď argumentovali ich nemožnosťou vynútenia a celkovou predčasnosťou.⁵⁹

⁵⁸ Jančářová, I.: Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí : vybrané otázky, Masarykova univerzita, Brno 1997.

⁵⁹ USA od samého počiatku odmietali možnosť, aby sa národný emisný limit určoval odniekiaľ zvonku, a tvrdili, že majú svoj národný plán na obmedzovanie emisií oxidu uhličitého. Ich postoj bol sklamaním pre krajiny ochotné tento limit zvonku prijať a krajiny s nepatrným množstvom produkcie Co2 do atmosféry.

2.3 Kjótsky protokol k Rámcovému Dohovoru OSN o zmene klímy

K naplneniu Berlínskeho mandátu prišlo na tretej konferencii zmluvných strán Rámcového Dohovoru o zmene klímy v japonskom Kjóte, ktorá sa konala v decembri 1997. Doba medzi konferenciami v Berlíne a v Kjóte bola využitá pre intenzívne jednanie o podobe predpokladaných záväzkov. Návrhov bolo množstvo a nemalou mierou sa od seba odlišovali.

S najradikálnejším návrhom prišla Asociácia malých ostrovných štátov (asi 50 členských štátov OSN) ktoré požadovali zníženie emisií o 20% do roku 2005 v porovnaní s rokom 1990. Idea to bola síce odvážna, ale dopredu odsúdená na neúspech.⁶⁰ V marci 1997 prijala reálnejší záväzok Európska únia, ktorý predpokladal vytvorenie spoločnej bubliny nad Európou, kde by sa emisie znížili celkovo o 15% do roku 2010. Pričom niektoré krajiny by sa na tomto globálnom znížení podieľali vo rôznej miere.

Skupina štátov na čele ktorej bolo USA s podporou Austrálie, Nového Zélandu, Kanady či Japonska bola názoru že žiadne konkrétne záväzky ešte nemajú byť prijaté. Bolo teda jasné, že k prijatiu protokolu k UNCCC nemohlo prísť inak než kompromisom.

Aj napriek zložitosti jednaní, pri ktorých sa názorové rozdiely medzi jednotlivými skupinami často vyhrocovali a padali návrhy ďalšie a ďalšie, **bol na záverečnom jednaní prijatý Protokol k Rámcovému Dohovoru OSN o zmene klímy**, ktorý znamená významný medzník v riešení tejto závažnej problematiky. Jeho text je v mnohých ohľadoch kompromisným, ale aj tak ho musíme považovať za prínos pre ďalší vývoj na Zemi ako aj pre priebeh ďalších jednaní v budúcnosti.

K vstúpeniu Protokolu do platnosti bolo potrebné, aby ho ratifikovalo *nie menej ako 55 strán Dohovoru vrátane strán zahrnutých do prílohy I, ktoré predstavujú celkovo minimálne 55 percent celkových emisií oxidu uhličitého v roku 1990 strán zahrnutých do prílohy I.*⁶¹

⁶⁰ Štáty EU potvrdili tento záväzok aspoň ústne. Napriek tomu sa stal dôležitým prvým krokom na dlhej ceste, ktorý dokazuje, že medzinárodné spoločenstvo prejavilo o daný problém záujem.

⁶¹ Článok 25 (1) Protokolu.

Splnenie prvej podmienky logicky nepredstavovalo žiadny problém, keď že rozvojovým krajinám neplynuli žiadne významné záväzky a naopak početná skupina týchto štátov na ochrane klimatického systému obrovský záujem. Druhá podmienka už predstavovala dlhodobější problém. Krajiny uvedené v prílohe I, ktoré Protokol jednoznačne podporovali, čakali s ratifikáciou na dobu, keď budú prijaté presné pravidlá pre tzv. flexibilné mechanizmy a napríklad aj pre odpočítanie záchyto. O týchto pravidlách sa jednalo na viacerých ďalších Konferenciách zmluvných strán Rámcového Dohovoru.⁶²

Osud Kjótskeho Protokolu po odmietnutí jeho ratifikácie USA a Austráliou dlho závisel na postoji Ruska. A to až do začiatku roku 2005. Politická dohoda celého sveta, ktorá súvisela s tak dôležitou oblasťou ako klimatický systém trvala niečo viac ako sedem rokov. Ešte koncom roku 2003 na 9. Konferencii OSN o klimatických zmenách sa jeho osud výrazne zdramatizoval. Ruská delegácia značne spochybnila šance na jeho ratifikáciu. **Do roku 2004 Protokol ratifikovalo 120 krajín zodpovedných za 44% emisií CO₂** a bolo jasné že bez prístúpenia jednej z veľmocí nebude možné dosiahnuť stanovený podiel. Ruské vyčkávanie malo nepatrne ekonomický dôvod. Na jednej strane, emisné limity boli pre Rusko stanovené vo chvíli, keď ešte existoval mohutný a energeticky neefektívny sovietsky priemysel. Od roku 1996 poklesli jeho emisie o 36% v porovnaní s úrovňou z roku 1990. Aj keď samozrejme postupne dochádzalo a naďalej pokračuje k postupnému oživovaniu, bolo Rusko schopné vykazovať prebytky úspor, s ktorými by mohlo výhodne obchodovať. Na strane druhej ale po odmietnutí ratifikovať Protokol USA, ktoré boli hlavným potenciálnym kupcom jeho emisií, by nemalo Rusko tieto prebytky komu ponúknuť a ekonomický zisk by bol minimálny. Navyše by sa muselo v budúcnosti obmedzovať v rámci povinností, plynúcich z Protokolu.⁶³

Prelomový deň nastal 22.10.2004, kedy Ruská Štátna Duma, dolná komora parlamentu, ratifikovala Kjótsky Protokol o obmedzovaní emisií skleníkových plynov.

⁶² <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>, cit. 18.4.2011.

⁶³ EkoList, Leden 2004, str. 5, Kjótó stále na rozcestí.

Posledným krokom teda bolo jeho schválenie Radou Federácie a podpis vtedajšieho prezidenta Vladimira Putina.⁶⁴

Protokol, **prijatý 11. decembra 1997** vstúpil do platnosti 16. februára 2005. Detailné pravidlá pre implementáciu Protokolu boli vypracované a prijaté na siedmej Konferencii zmluvných strán v **Marrakeshi**. Do súčasnosti ho ratifikovalo 193 strán, z čoho podiel na celkových svetových emisiách predstavuje 63,7% u krajín zaradených do prílohy B.⁶⁵

2.3.1 Závazky zmluvných strán

Ako prvý medzinárodný dokument, týkajúci sa ochrany klimatického systému, stanovuje **konkrétne určenú povinnosť** stranám uvedeným v prílohe B Protokolu, a síce *znižiť počas záväzného obdobia 2008 až 2012 agregované antropogénne emisie skleníkových plynov najmenej o 5 percent pod úroveň emisií v roku 1990.*⁶⁶ Uvedené zníženie o 5 percent sa môže javiť ako nedostačujúce, musíme však pamätať na to, že sa jedná o znížovanie na úroveň roku 1990 a k tomu ešte 5 percent. Teda v skutočnosti je znížovanie výraznejšie. Skleníkové plyny, na ktoré sa vzťahuje Protokol, sú uvedené v prílohe A.⁶⁷ Okrem emisií SP berie Protokol do úvahy aj ich záchyty (prepady), tzn. schopnosť ich absorbovania vyvolaného zmenami vo využívaní krajiny.

EU (resp. vtedy ešte ako Európske Spoločenstvo) ako celok prijala najväčší kvantifikovaný záväzok vo výške 8 percentného zníženia.⁶⁸ Okrem štátov EU pristúpili k Protokolu aj niektoré ďalšie významné krajiny, ktorých podiel na znečisťovaní ovzdušia nie je zanedbateľný. Sú to Japonsko, Kanada, Rusko. Do budúcnosti bude však potrebné, aby sa podobných medzinárodných záväzkov zapojili aj rozvojové krajiny, ktoré už dnes patria medzi významných emitentov SP, hlavne Čína, Brazília alebo India.

⁶⁴ EkoList, Listopad 2004, str 9.

⁶⁵ http://unfccc.int/kyoto_protocol/status_of_ratification/items/2613.php, cit. 22.4.2011.

⁶⁶ Článok 3 Protokolu.

⁶⁷ Oxid uhličitý, metán, oxid dusný, fluórované uhl'ovodíky, plnofluórované uhl'ovodíky, fluorid sírový, vyjadrené ako ekvivalent oxidu uhličitého.

⁶⁸ Tu je treba pripomenúť, že sa jedná o pôvodné členské štáty EU-15, krajiny ktoré pristúpili k EU neskôr sú viazané konkrétne im stanovenými záväzkami.

Protokol pracuje so štyrmi základnými jednotkami, ktoré definuje v rozhodnutí 19/CP.7. Jednotky zníženia emisií „ERUs“, jednotky prideleného množstva „AAUs“ sú jednotky pridelené podľa príslušných ustanovení jednotlivým stranám pre kontrolné obdobie. Toto množstvo si každá strana vypočíta podľa pravidiel stanovených v čl. 4 ods. 7 Protokolu. Stanovené množstvo pre každú stranu sa rovná 5 – násobku percent pridelených jej v prílohe B z jej agregovaných antropogénnych emisií SP uvedených v prílohe A, prepočítaných na ekvivalent CO₂ v roku 1990, prípadne v základnom roku stanovenom v súlade s odsekom 5 tohto článku. Jednotka AAU predstavuje právo štátu vypustiť do ovzdušia jednu tonu emisií SP v období 2008 až 2012. Prebytok svojich AAU jednotiek môžu štáty, ktoré znížili emisie viac, ako sa zaviazali v KP, predat' krajinám ktoré svoje záväzky nedodržia. Dopĺňajú ich ešte tzv. overené zníženie emisií „CERs“ a jednotky odstránenia „RMUs“.

2.3.2 Prostriedky k dosiahnutiu záväzkov

K dosiahnutiu vyššie uvedených záväzných cieľov dáva Protokol stranám v prílohe B celú radu možností a inštrumentov, ktoré sú rozpracované v už spomínaných Marrakéšských dohodách. Tieto prostriedky k dosiahnutiu požadovaného stavu môžeme rozdeliť do dvoch skupín, na priame a podporné.

a) **Domáce politiky a opatrenia.**⁶⁹ Jednotlivé strany sú povinné zavádzať a/alebo ďalej rozpracovávať stratégie a opatrenia v súlade so svojimi národnými podmienkami. Tieto stratégie majú byť zamerané predovšetkým na zvýšenie energetickej účinnosti, na ochranu a posilnenie záchytovej a rezervoárov skleníkových plynov, na podporu udržateľných foriem poľnohospodárstva. Dôležitá je tiež podpora obnoviteľných foriem energie, ich vývoj a výskum a opatrenia v sektore dopravy.

b) **Spoločné plnenie záväzkov.** Strany môžu medzi sebou uzavrieť dohody o spoločnom plnení záväzkov, ktoré budú splnené za predpokladu, že ich spoločné agregované emisie neprekročia im stanovené množstvá. V prípade, že strany takejto dohody nedosiahnu ich spoločnú úroveň zníženia emisií, každá strana bude zodpovedná za svoju vlastnú úroveň emisií, uvedenú v dohode. Takáto dohoda musí byť oznámená

⁶⁹ Článok 2 Protokolu.

sekretariátu a vykonáva sa počas trvania záväzného obdobia.⁷⁰ Tento tzv. **buclinový princíp** bol presadený hlavne štátmi EU ako regionálneho združenia, odôvodňovaný vážnosťou ekonomických a sociálnych podmienok členských štátov. V rámci združenia je tak jednotlivým členom povolené znížiť emisie v rôznej miere, niektorým dokonca zvýšiť, pričom výsledná spoločná redukcia sa dodrží.⁷¹ Proti tomuto princípu boli viaceré štáty, ktoré ho nemajú možnosti využiť.

c) **LULUCF**⁷² ako označenie pre využívanie pôdy, zmeny vo využívaní pôdy a zalesňovanie, je zaradené do Protokolu v článku 3 (3),(4). Aktivity v tzv. LULUF sektore môžu poskytnúť nákladovo – efektívny spôsob znižovania koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére a to buď ich odstraňovaním z atmosféry (napr. vysádzaním nových stromov alebo lesným hospodárením) alebo redukciami emisií (zabránením rozširovania púští).⁷³ Tento princíp, zasadený do Protokolu presadzovali krajiny s obrovskými zalesnenými plochami (USA, Austrália), umožňuje stranám započítat proti ich kvantifikovaným záväzkom určité činnosti, ktoré spočívajú v záchytoch skleníkových plynov.

Na dosiahnutie záväzkov Protokolu slúži okrem znižovania emisií zo zdrojov aj *ich odstraňovanie záchytmí, vyplývajúce z priamo človekom vyvolanej zmeny využívania pôdy a lesohospodárskych aktivít obmedzených na zalesňovanie, znovuzalesňovanie a odlesňovanie od roku 1990.*⁷⁴ Keďže spomínané aktivity boli značne obmedzené a nedostačujúce, bol na poslednú chvíľu prijatý návrh, ktorý zahŕňa ďalšie možnosti záchytovej.⁷⁵ Bolo uložené Konferencii strán vypracovať v najbližšom možnom čase určité pravidlá pre to, ako a ktoré ďalšie aktivity vyvolané človekom, majú vzťah ku zmenám emisií skleníkových plynov a ich odstraňovaniu záchytmí pri zmene využívania poľnohospodárskej pôdy, krajiny a lesnom hospodárstve, majú byť priradené alebo vyňaté zo stanovených množstiev pre krajiny prílohy I.⁷⁶

⁷⁰ Článok 4 Protokolu.

⁷¹ Je treba pripomenúť, že EU v súčasnosti plní záväzky Protokolu hlavne príspevkom krajín ako Nemecko či Veľká Británia.

⁷² Land-use, land-use change and forestry.

⁷³ Citované z: http://unfccc.int/methods_and_science/lulucf/items/3060.php, cit. 20.3.2011.

⁷⁴ Článok 3, odst. 3

⁷⁵ Porovnaj tiež Sands, P.: Principles of international environmental law, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 374.

⁷⁶ Článok 3, odst. 4 Protokolu.

K naplneniu tejto výzvy prišlo prijatím Marrakéšskych dohôd, v ktorých strany súhlasili s množstvom nových opatrení (lesné hospodárenie, hosp. s poľnohospodárskou pôdou, spásanie krajiny a obnova vegetácie). Odstraňovanie záchytní generuje jednu z kategórií emisných redukčných kreditov, známu ako jednotky odstránenia (RMUs).

d) **Flexibilné mechanizmy.** Protokol definuje tri inštrumenty, pomocou ktorých môžu priemyselné krajiny dosiahnuť redukcii emisií SP z iných ako vnútroštátnych opatrení. Medzi flexibilné mechanizmy KP patria medzinárodný obchod s emisiami (IET), spoločná realizácia (JI) a mechanizmus čistého rozvoja (CDM). Cieľom týchto flexibilných mechanizmov je dosiahnuť minimálne náklady pri maximálnom efekte zníženia emisií. Mechanizmy sú založené na tom, že nie je dôležité, kde budú finančné prostriedky investované, pretože produkovanie emisií je globálny problém. Dalo by sa povedať, že pri rovnako veľkých vynaložených nákladoch v rôznych krajinách sa nedosiahne rovnaké zníženie emisií. Preto je vhodné finančné prostriedky investovať tam, kde sa dosiahne najvyššia redukcia emisií SP.⁷⁷

Dôležitosť týchto mechanizmov ako aj domácich opatrení smerujúcich k naplneniu záväzkov z KP, je väčšinou ohraničená medznými nákladmi, ktoré sú jednotlivé štáty ochotné a schopné investovať. Odpovedajúce medzné náklady sú z časti podstatne ovplyvnené regionálnou ekonomikou a technologickým charakterom tej ktorej krajiny, ale tiež od návrhu a inštitucionálnej štruktúry každého mechanizmu, tzn. dopad na náklady na prevedenie jednotlivých inštrumentov.⁷⁸

Medzinárodný obchod s emisiami. Tento mechanizmus nie je viazaný na žiadny konkrétny projekt ako je tomu u nasledujúcich dvoch. Je nutné podotknúť, že je určený iba pre strany prílohy I. UNFCCC. Každéj strane, ktorá ratifikovala Protokol, bol pridelený určitý počet AAU, na ktoré už bolo poukázané vyššie, ktorý odpovedá maximálne možnému emitovanému množstvu ton CO₂. Krajina, ktorá do ovzdušia emituje menej ton CO₂, ako jej bolo pridelené, môže zvyšok jednotiek predať krajine, ktorá vlastný limit prekročila alebo očakáva jeho nesplnenie.

⁷⁷ Citované z: <http://www.carbonconsultancy.com/cz/flexmech.php>, cit. 21.4.2011.

⁷⁸ Faure, M., Gupta, J., Nentjes, A.: Climate change and the Kyoto protocol : the role of institutions and instruments to control global change, Edward Elgar, Cheltenham 2003.

Spoločná realizácia (JI). Podľa článku 6 Protokolu môžu strany prílohy I. získať alebo prevádzať jednotky zníženia emisií (ERUs) vyplývajúce z projektov, ktoré vedú k zníženiu emisií alebo k zväčšeniu antrpogénnych záchytoz skleníkových plynov v ktoromkoľvek sektore hospodárstva, uskutočnených s inými stranami tejto prílohy. JI je podrobne rozpracovaný v Marrákeškých dohodách v rozhodnutí **16/CP.7** a v rozhodnutí **10/CMP.1**. Je treba podotknúť, že tieto opatrenia by mali byť doplnkové k domácim akciám pre účely plnenia záväzkov podľa čl. 3 Protokolu.⁷⁹ Jedna strana teda môže na základe investícií v inom štáte získať emisné jednotky k splneniu vlastného záväzku, pričom tieto jednotky spravidla získa za nižšie náklady, ako keby tieto investície vytvorila vo vlastnom štáte. Jedná sa hlavne o investície najvyspelejších štátov v krajinách strednej a východnej Európy.

Mechanizmus čistého rozvoja (CDM) je právne pojatý do článku 12 Protokolu. Jeho účelom je napomáhať rozvojovým krajinám, ktoré nie sú stranami prílohy I., k dosahovaniu trvalo udržateľného rozvoja a dosiahnutiu konečného cieľu Dohovoru, ako aj pomáhať rozvinutým krajinám k naplneniu ich záväzkov. Strany nezahrnuté do prílohy I. síce nemajú žiadne konkrétne emisné ciele, avšak sú tiež podstatným spôsobom vtiahnuté do režimu klimatických zmien.⁸⁰ CDM umožňuje krajinám z prílohy I. takto získavať certifikované výkonné jednotky (CERs) podobným spôsobom ako pri JI, s rozdielom, že projekty sa uskutočňujú v rozvojových štátoch.

Podrobne je CDM rozpracovaný v Marrákeškých dohodách (rozh. 17/CP.7.) Ich prijatím bol umožnený okamžitý štart CDM bez potreby vstupu KP do platnosti. Až do prvej Konferencie strán KP, (COP/MOP) plnila všetky jej funkcie COP a poskytovala poradenstvo k CDM. Takisto bol zriadený výkonný orgán pre dohľad nad týmto mechanizmom. Jeho kontrolné mechanizmy sú prísnejšie k ochrane proti vytváraniu fiktívnych kreditov, v prípade že rozvojové krajiny nemajú dostatočné možnosti potrebné k správne monitorovaniu ich emisií.⁸¹

Podporné prostriedky majú zaisťovať hlavne riadne fungovanie Protokolu. Patrí k nim reporting a kontrola informácií, finančné mechanizmy, inštitucionálne zaistenie,

⁷⁹ Článok 6 odst. 1, písm. d) Protokolu.

⁸⁰ Baumert, K. A.: Building on the Kyoto Protocol : options for protecting the climate, World Resources Institute, Washington 2009, str 38.

⁸¹ Ibidem, str. 39.

prípadné revízie a zmeny Protokolu ako aj konzultácie a riešenie sporov pri nedodržiavaní Protokolu.

2.4 Vývoj po Kjóte

V roku 1998 sa konala v Buenos Aires **COP4**. Strany sa tu zaoberali hlavne spôsobmi, ako naplniť konkrétne emisné ciele stanovené Kjótskym Protokolom. Výsledkom rokovaní bolo prijatie **tzv. Akčného plánu** (Buenos Aires of Action Plan), ktorý stanovil program prací na funkčných pravidlách a implementácie Protokolu. Termín naplnenia akčného plánu bol stanovený rok 2000.⁸² Piata konferencia strán v Bonne, ktorá sa zaoberala mimo iného aj hodnotením Druhých národných oznámení (National Communication). Tieto sú strany prílohy I. povinné vypracovávať na základe povinnosti stanovenej v UNFCCC. ČR znížila svoje emisie z 163 200 ton CO₂ v roku 1990 na 123 400 ton CO₂ v roku 1995.⁸³ Podobný trend preukázali aj ostatné štáty strednej a východnej Európy. Horšie na tom boli vyspelé priemyselné ako aj rozvojové krajiny, kde sa množstvo emisií CO₂ naopak zvyšovalo.

COP6 v Hágu v roku 2000 nepriniesla vôbec žiadny výsledok, pretože rokovania boli prerušené. Možno aj z podnetu dvoch udalostí zo začiatku roku 2001, vydanie tretej správy IPPC a oznámenie prezidenta Busha o negatívnom postoji USA k ratifikácii KP, pokračovala COP6 v polovici roku 2001 v Marrekéši. Strany prijali politickú dohodu o pravidlách a implementácii Protokolu.

Výročná konferencia strán Dohovoru sa konala koncom roku 2009 v Kodani (COP15). Zúčastnil sa jej rekordný počet delegátov, pozorovateľov a novinárov. Nová globálna dohoda nebola prijatá napriek veľkým očakávaniam, podarilo sa však aspoň dosiahnuť zjednanie **Kodanskej dohody** (Copenhagen Accord).⁸⁴ Je iba čiastočný úspech mimo záväzný rámec Dohovoru. Priemyselné krajiny v nej uviedli svoje ciele pri znižovaní emisií do roku 2020 a vyjadrili zhodu, že by priemerná teplota nemala stúpnuť viac ako o 2 °C v porovnaní s obdobím pred priemyselnou revolúciou. Priemyselné štáty takisto prisľúbili poskytnúť rozvojovým krajinám pomoc vo výške 30 miliárd USD

⁸² Ibidem, str 32.

⁸³ Druhé národné sdelení ČR k Rámcové úmluve OSN o zmene klímatu.

⁸⁴ Decision 2/CP.15.

v perióde rokov 2010 až 2012 na adaptačné opatrenia, redukcii emisií spôsobených odlesňovaním, rozvoj technológií a iné potreby. Táto finančná pomoc sa má zvýšiť až na 100 miliárd ročne do roku 2020.⁸⁵

COP16 Cancún 2010 je zatiaľ posledná Konferencia zmluvných strán. V Cancúne bola dosiahnutá zhoda o prvom konkrétnom balíčku rozhodnutí, na jeho základe má vzniknúť budúca medzinárodná úprava ochrany klimatického systému.

Na záverečnom jednaní novú dohodu podporili všetky strany Dohovoru vrátane USA, EU, Japonsko, skupina G77 a Čína, skupina najmenej rozvinutých štátov (LDCs), krajiny Afriky ako aj združenie malých rozvojových ostrovných štátov (SIDS). Takáto široká zhoda a hlavne schopnosť dohodnúť sa na kompromisnom riešení zo strany všetkých zúčastnených dáva do budúcnosti veľký pozitívny impulz a nádej pre konečné riešenie problému globálneho otepľovania.⁸⁶

Podarilo sa presadiť všetky dôležité prvky dohody z Kodane, hlavne v oblasti cieľov pre znižovanie emisií SP zo strany všetkých významných emitentov, rozvinutých ako aj rozvojových krajín. Jeden z hlavných cieľov, neprekročiť globálnu teplotu o 2 °C môže byť revidovaný a je tu možnosť prieskumu ambicióznejšieho cieľu, a tým je 1,5 °C. Na tom majú hlavný záujem malé rozvojové ostrovné štáty a Afrika. Vzhľadom na neustále sa zvyšujúci podiel rozvojových krajín na objeme emisií SP dôjde k prieskumu aktivít vedúcich k znižovaniu emisií práve v krajinách ako Čína, India a Brazília.

V oblasti financovania bol založený nový **Zelený klimatický fond** k podpore aktivít, projektov a programov v rozvojových krajinách.⁸⁷ Čiastka 100 miliárd USD ročne pre rozvojové krajiny k roku 2020 bola taktiež potvrdená.

Štáty podporili pokračovanie flexibilných mechanizmov aj po roku 2012, prípadne modifikáciu či prípravu nových. Bola potvrdená možnosť uplatnenia technológie zachytávania a ukladania oxidu uhličitého (CCS - Carbon Capture and Storage) v rámci mechanizmu čistého rozvoja.

⁸⁵ Decision 2/CP.15.

⁸⁶ Citované z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OZK-Aktualni_stav_vyjednavani-20110128.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OZK-Aktualni_stav_vyjednavani-20110128.pdf) dňa 14.3.2011.

⁸⁷ Článok 102 a násl. Draft decision -/CP.16.

3. Právne predpisy Európskej Únie na ochranu klimatického systému Zeme

Zmluva o fungovaní Európskej Únie (SFEU) ako jeden z prameňov primárneho práva EU upravuje ochranu životného prostredia v samostatnej časti (hlava XX). Táto úprava je identická s úpravou v Zmluve o založení Európskeho Spoločenstva.⁸⁸ Článok 191 SFEU vymedzuje základné ciele v oblasti ochrany životného prostredia. Dôležité ustanovenie podpory opatrení na medzinárodnej úrovni, čeliacich regionálnym a celosvetovým problémom len zdôrazňuje jej odhodlanie riešenia jedného z najvážnejších globálnych problémov v súčasnosti. Udržanie, ochrana a zlepšovanie kvality životného prostredia je najvýznamnejší cieľ EU, ktorý sa snaží naplniť viacerými opatreniami nielen na ochranu klimatického systému.

Článok 192 SFEU dáva možnosť európskym inštitúciám (Rade a Európskemu parlamentu) alternatívy možného prijímania právnych predpisov k ochrane životného prostredia. Pri prijímaní smerníc na ochranu klimatického systému sa princíp podľa odst. 1, kde Rada po prijatí stanoviska EP rozhoduje kvalifikovanou väčšinou , čo jej podstatne uľahčuje dosiahnutie konsenzu behom legislatívneho procesu v porovnaní s jednomyselným rozhodovaním podľa článku 192 odst. 2.

Celkom logicky sa členským štátom dostáva oprávnenie zaviesť prísnejšie opatrenia na ochranu životného prostredia pod podmienkou splnenia notifikačnej povinnosti voči Komisii a zlučiteľnosti s právom EU.⁸⁹

3.1 Vedúca úloha Európskej únie

Od 90. rokov 20. storočia sa Európska Únia (EU) prejavovala ako najvýznamnejší vodca v medzinárodnej politike ochrany klimatického systému, hlavne preto, že najvýraznejšou mierou bojovala za striktné medzinárodné záväzky v tejto oblasti. Obecne bola jedným z najväčších podporovateľov UNFCCC ako aj KP. Vedúcu úlohu sa snaží udržať si aj pri úsilí dosiahnuť novú globálnu dohodu pre obdobie po roku 2012.

⁸⁸ Zrovnaj články 174, 175 a 176.

⁸⁹ Článok 193 SEU.

Už pri jednaniach o UNFCCC v rokoch 1991 – 92 volala EU po stanovení záväzných povinností pre priemyselné krajiny stabilizovať ich emisie CO₂ do roku 2000 na úroveň z roku 1990. Pri jednaniach o Kjótskom Protokole navrhovala jedny z najvyšších škrtov emisií a akceptovala pre seba najvyšší redukčný cieľ spomedzi všetkých priemyselných krajín. Ako sa ukazuje v súčasnosti, EU je schopná svoje aktivity významne zdokonaľovať, a to nie len na medzinárodnej úrovni ale aj v jej vlastnej vnútornej politike.

Zmena klímy je súčasťou šiesteho akčného programu. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES **Boj s klimatickými zmenami** stanovil globálne otepľovanie ako jednu z prioritných oblastí.

3.2 ECCP

Európsky program ku zmene klímy (European Climate Change Programme - ECCP) bol spustený Európskou komisiou v júni 2000. Program, ktorý má EU a jej členskými štátom pomôcť splniť emisné ciele stanovené KP opatreniami ktoré budú najohľadupnejšie k životnému prostrediu a finančne najefektívnejšie. Je riadený EK a na európskej úrovni bol doposiaľ podnetom k niekoľkým desiatkam politík a opatrení, ktoré majú viesť k zníženiu emisií SP. Tieto opatrenia na úrovni EU zahŕňujú napríklad energetické normy pre budovy alebo predpisy, ktoré obmedzujú používanie niektorých priemyselných plynov s veľmi vysokým vplyvom na globálne otepľovanie. Najdôležitejšie opatrenie, vytvorené na základe ECCP je systém EU pre obchodovanie s emisiami SP (EU ETS).⁹⁰

V prvej fáze ECCP (2000 – 2004) boli skúmané rozsiahle oblasti rôznych postupov, metód a inštrumentov s potenciálom pre redukciiu emisií SP. Pod vedením riadiaceho výboru bolo ustanovených 11 pracovných skupín, ktoré pokrývali nasledujúce oblasti: flexibilné mechanizmy (ET, JI, CDM), zásobovanie energiou a jej využívanie, (vrátane využívania obnoviteľnej energie a zlepšenia energetickej výkonnosti budov), na

⁹⁰Tomšík, K.: Evropská integrace a environmentální ekonomika, Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Praha 2010, str. 113 a n.

dopravu, priemysel, poľnohospodárstvo a lesníctvo (vrátane ich využitia na zachytávanie oxidu uhličitého) a výskum.⁹¹

Druhá fáza (ECCP II) začala v októbri 2005. ECCP II sa skladá z niekoľkých pracovných skupín: preskúmanie ECCP I (s 5 podskupinami: doprava, zásobovanie energiou, spotreba energie, plyny neobsahujúce CO₂, poľnohospodárstvo), letectvo, CO₂ a automobily, zachytávanie a skladovanie CO₂ bezpečné pre životné prostredie, adaptácia a preskúmanie EÚ ETS.⁹²

3.3 Oznámenia Európskej Komisie

Vo februári 2005 vydala EK Oznámenie pod názvom „**Ako zvíťaziť v boji proti celosvetovej zmene klímy**” (KOM(2005) 35) kde odporúča zahrnutie niektorých prvkov do ďalších stratégií EU pre klimatické zmeny.⁹³ Oznámenie pripomína niektoré známe fakty ako napríklad nutnosť širšej účasti v boji proti zmene klímy. Aj keby EU znížila svoje emisie o 50% do roku 2050, nemalo by to na koncentráciu SP žiadny vplyv, keby ostatný významný emitenti emisií neznížili podstatne svoje objemy vypúšťané do atmosféry. Ďalej nutnosť inovácií pri výrobe a využívaní energie a iné.

Na toto oznámenie nadviazalo druhé oznámenie EK z roku 2007 (KOM(2007) 2) pod názvom **Obmedzenie celosvetovej zmeny klímy o 2 °C a postup do roku 2020 a na ďalšie obdobie**, v ktorom sa uvádzajú návrhy a možnosti pre zachovanie zmeny klímy na zvládnuteľnej úrovni.

Zameriava sa na nasledujúce oblasti, pomocou ktorých by sa mohlo podariť naplniť stanovené ciele.⁹⁴

- A) Opatrenia vyplývajúce z energetickej politiky EU – zlepšiť energetickú účinnosť a podiel obnoviteľných energií a 20 %
- B) Posilnenie systému EU pre obchodovanie s emisiami – pridelovať povolenky na viac ako 5 rokov, rozšíriť systém na ďalšie plyny a odvetvia

⁹¹ Citované z: http://ec.europa.eu/clima/policies/eccp/first_en.htm, dňa 14.4.2011.

⁹² Citované z: http://ec.europa.eu/clima/policies/eccp/second_en.htm, dňa 14.4.2011.

⁹³ Citované z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0035:FIN:CS:PDF> dňa 14.4.2011.

⁹⁴ Tomšík, K., op. cit. supra sub. 88, str. 132.

- C) Obmedzenie emisií z dopravy – zaradiť letectvo do systému EU pre obchod s emisiami, daň z osobných automobilov na základe emisií CO₂, vývoj biopalív a palív druhej generácie
- D) Opatrenia na znižovanie emisií aj v iných odvetviach ako poľnohospodárstvo, odpady, geologické skladovanie CO₂ (CCS)

3.4 Integrovaná politika v oblasti energetiky a zmeny klímy

Integrovaná politika v oblasti energetiky a zmeny klímy, bola odsúhlasená na zasadnutí Rady na jar 2007 je tiež nazývaná „*20 – 20 – 20 by 2020 package*”. Pretože výroba a spotreba energie sú hlavné zdroje emisií SP, je potrebné k splneniu tohto cieľa (nepresiahnuť globálnu teplotu o 2 °C) potrebný integrovaný prístup k politike v oblasti klímy a energetiky. Môže byť predzvesťou počiatku novej priemyselnej revolúcie, ktorá má zmeniť spôsob akým vyrábame a využívame energiu a taktiež druhy používanej energie. Jej cieľom je vyrábať energiu spôsobom šetrným ku klimatickému systému.⁹⁵

V snahe byť príkladom svojim partnerom na medzinárodnom fóre prijíma EU záväzok, až do uzavretia novej komplexnej dohody na obdobie po 2012, dosiahnuť do roku 2020 zníženie emisií SP až o 20% v porovnaní s rokom 1990. Ešte odvážnejšia je ponuka EU zaviazat' sa v budúcej medzinárodnej zmluve znížiť emisie až o 30% za predpokladu, že sa aj ostatné priemyslové krajiny zaviazajú k porovnateľnému zníženiu a za príspevia rozvinutejších rozvojových štátov prispieť úmerne svojim schopnostiam.⁹⁶

Ďalšie ciele sú stanovené v prílohe I. s názvom **Energetické politika pre Európu** v časti IV. Zdôraznením že je potrebné zvýšiť energetickú účinnosť v EU a dosiahnuť tak ciele úspory spotreby energií o 20% v porovnaní s odhadmi na rok 2020, ktoré uvádza Komisia v Zelenej knihe o energetickej účinnosti. K tomu je potrebné urýchlené prevedenie piatich hlavných priorít.⁹⁷

⁹⁵Boj proti zmene klímy - Vúdcí úloha EU, Úrad pro úřední tisky Evropských společenství, Luxemburg 2008, str 5.

⁹⁶ Články 31 a 32.

⁹⁷ Energeticky účinná doprava, minimálna účinnosť energetických zariadení, chovanie odberateľov energie, energetických technológií a inovácií a úspory energie z budov.

Závazný **cieľ 20% podielu energie z obnoviteľných zdrojov** na celkovej spotrebe EU do roku 2020. V súčasnosti je tento podiel necelých 10%, preto splniť tento záväzok nebude jednoduché a vyžiada si nemalé investície v celej EU. Pomerné náklady sa však znížia, pretože ostatných producentov energie sa dotknú náklady na povolenky ETS a rastúce ceny ropy a zemného plynu. Požadovaná intenzita vynaloženého úsilia na dosiahnutie 20% podielu obnoviteľných energií sa pochopiteľne u jednotlivých členských štátov musí líšiť. Možnosti voľby obnoviteľných energií sa u jednotlivých štátov líšia hlavne geografickou polohou. Každý štát musí posúdiť, na akú formu obnoviteľnej energie sa zameria a predloží akčný plán kde bude uvedené, akým spôsobom zamýšľa plniť svoje ciele.⁹⁸ Túto povinnosť ako aj ďalšie podrobnosti k splneniu tohto cieľu upravuje smernica č. 2009/28/ES.

Súčasťou predchádzajúceho opatrenie je záväzok ktorý má byť dosiahnutý každým členským štátom, a síce **10% podiel biopalív na celkovej spotrebe benzínu a nafty v doprave v EU do roku 2020.**

EK bola požiadaná pripraviť do roku 2008 nový balíček interných opatrení prevažne v oblasti energetiky k prevedeniu oznámených cieľov. Balíček by mal zahŕňať revíziu EU ETS, nové smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, opatrenia k zlepšeniu efektívnosti pri využívaní energie, strategický plán k podpore a zrýchleniu vývoja energeticky efektívnych a nízko-uhlíkových technológií zahrňujúcich CCS a biopalivá druhej generácie.

Ako reakciu Európska komisia 23. januára 2008 navrhla balík opatrení vzťahujúci sa na zmenu klímy a obnoviteľné energie, aby sa tieto ciele uviedli do praxe a aby sa prijali opatrenia na prechod do hospodárstva s nízkou spotrebou oxidu uhličitého.

3.5 Konkrétne opatrenia

3.5.1 Mechanizmus monitorovania emisií skleníkových plynov

Dôsledkom ratifikácie Kjótskeho Protokolu Európskou Radou bol kompletne revidovaný mechanizmus monitorovania emisií SP, ktorý bol stanovený už rozhodnutím

⁹⁸ National Renewable Energy Action Plan (NREAP).

93/389/EEC, následne upravený v roku 1999.⁹⁹ Rady a EP č. 280/2004/EC bol zavedený mechanizmus, ktorého účelom nie je len monitorovanie emisií, ale tiež implementácia Kjótskeho protokolu.¹⁰⁰

Rozhodnutie Rady a EP 280/2004/EC o mechanizme monitorovania emisií skleníkových plynov v Spoločenstve a o prevádzaní Kjótského Protokolu (ďalej len „rozh.280/2004/EC“) úplne nahradilo predchádzajúcu úpravu, ktorá bola zrušená článkom 11.

Rozhodnutie 280/2004/EC zavádza mechanizmus:

- a) pre monitorovanie všetkých antropogénnych emisií zo zdrojov a ich zníženie pomocou záchytovej,
- b) pre hodnotenie pokroku pri plnení záväzkov,
- c) pre plnenie záväzkov z UNFCCC a KP týkajúce sa národných programov a národnej inventúry SP, národné systémy a registri Spoločenstva a jeho čl. štátov,
- d) pre zaistenie včasnosti, úplnosti, presnosti a prehľadnosti podávania správ sekretariátu UNFCCC Spoločenstvom a jeho členskými štátmi.

Národné programy a program Spoločenstva navrhujú a uskutočňujú všetky členské štáty a EK za účelom prispieť k plneniu záväzkov súvisiacich s obmedzením a znížením emisií SP a prehľadnému a presnému monitorovaniu skutočného a plánovaného pokroku. Tieto programy zahŕňajú nasledujúce informácie, ktoré majú členské štáty oznamovať komisii každé dva roky.¹⁰¹ Jedná sa hlavne o informácie o vnútroštátnych politikách a opatreniach, vrátane cieľov politik a opatrení, druhov politických nástrojov, stavu ich uskutočňovania a ďalších ako aj minimálne národné odhady emisií SP pre roky 2005, 2010, 2015 a 2020. ČR vypracovala svoj „Národní program ke zmírnění změny klimatu Země“ v roku 2004.

⁹⁹ Táto úprava reflektovala povinnosti stanovené UNFCCC.

¹⁰⁰ Oberthür, S., Pallemarts, M.: The new climate policies of the European Union : internal legislation and climate diplomacy, VUBPRESS, Brusel 2010, str. 42

¹⁰¹ Prvý termín stanovený na 15.3.2005.

Inventárny systém Spoločenstva slúži k zaisteniu obsahovej a časovej porovnateľnosti a súladu jednotlivých národných inventúr emisií SP (podľa čl.4 odst.1 písm. a) a čl.12 UNFCCC a čl.7 KP) Členské štáty vytvorili národné inventúry pre odhad antropogénnych emisií podľa KP najneskôr do konca roku 2005.

3.5.2 Rozhodnutie č. 406/2009 ES o rozdelení úsilia

Toto rozhodnutie upravuje redukčné ciele jednotlivých členských štátov Únie hlavne v sektoroch, ktoré nie sú zahrnuté do systému obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov. Jedná sa hlavne o spaľovanie paliva, poľnohospodárstvo, odpady a priemyslové procesy. Celý výpočet je uvedený v prílohe I Rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č 406/2009/ES. Tieto jednotlivé redukčné ciele sú nastavené pre každý členský štát diferencovane v závislosti na ich hrubom domácom produkte v prepočte na jedného obyvateľa a pohybujú sa v rozmedzí od -20% u bohatších členských štátov až po 20% u chudobnejších v porovnaní s úrovňou v roku 2005.¹⁰² Členským štátom, ktoré sú rozvinuté najmenej, ponecháva Rozhodnutie možnosť ešte navýšiť emisie zo spomínaných odvetví, s hlavným zámerom zvýšiť ich ekonomickú vyspelosť a rast ekonomiky. Zámerom rozhodnutia je do roku 2020 znížiť emisie globálne o 10% v rámci Únie v porovnaní s rokom 2005.

3.5.3 Opatrenia v oblasti energetiky

Pripomínajúc že výroba energie z fosílnych palív patrí k najzávažnejším príčinám globálneho otepľovania, bojuje EU viacerými opatreniami v oblasti energetiky k dosiahnutiu stanovených cieľov ku ktorým sa zaviazala. Zlepšenie energetickej účinnosti sa považuje za významný príspevok k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva v oblasti emisií skleníkových plynov.

Základným dokumentom v oblasti energetiky je **Zelená kniha – Európska stratégia pre udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú energiu.**¹⁰³ Mimo iné konštatuje súčasnú nemalú závislosť Európy na dovážaných zdrojoch pre výrobu energie

¹⁰² Vid' príloha 4.

¹⁰³ KOM(2006) 105.

ako aj neustále sa zvyšujúci dopyt po energii s čím súvisí logické zvyšovanie emisií CO₂.¹⁰⁴

3.5.3.1 Energetická náročnosť budov

V roku 2010 bolo vydané prepracované vydanie smernice 2002/91/ES pod názvom **2010/31/EU o energetickej náročnosti budov**. Obsahuje jednak pôvodné úpravy a taktiež sú definované nové administratívne nástroje k zníženiu energetickej náročnosti budov. Táto úprava patrí k jednej s dôležitých oblastí, pretože podiel budov na celkovej spotrebe energie v EU činí až 40% a tento sektor sa neustále rozrastá, čo bude mať vplyv aj na narastajúcu spotrebu.

Smernica podporuje znižovanie energetickej náročnosti budov s ohľadom na vonkajšie klimatické a miestne podmienky a uplatňuje minimálne požiadavky na energetickú náročnosť jednak nových budov ako aj stávajúcich u ktorých prebieha väčšia renovácia.

Článok 1 zavádza nový pojem **budovy s takmer nulovou spotrebou energie**, spotreba energie by mala byť pokrytá z obnoviteľných zdrojov. Základnou povinnosťou pre členské štáty ktorú musia zaistiť do 31.12.2020 je, aby všetky nové budovy spĺňali kritéria budovy s takmer nulovou spotrebou energie. To sa týka aj nových budov vlastnených a využívaných orgánmi verejnej moci s tým rozdielom, že je stanovený termín po 31.12.2018. Členské štáty majú povinnosť vypracovať vnútroštátne plány na zvýšenie počtu týchto budov, ktoré následne vyhodnotí Komisia, hlavne primeranosť jednotlivých opatrení tak aby viedli naplneniu cieľov tejto smernice. Do 31.12. 2012 a potom každé 3 roky vydá Komisia správu o pokroku členských štátov pri zvyšovaní počtu budov s minimálnou spotrebou energie.

Energetická náročnosť budovy znamená vypočítaná celková ročná dodaná energie v GJ, potrebná na vykurovanie, vetranie, klimatizáciu, prípravu teplej vody a osvetlenia. Počíta sa bilančným hodnotením, tzn. výpočtom na modeli budovy. Pri výpočte sa môže v prípade potreby brať do úvahy priaznivý účinok niekoľkých faktorov. Medzi ne patrí miestne podmienky slnečného osvetlenia, elektrina vyrábaná formou

¹⁰⁴ Až o 60% do roku 2030.

kombinovanej výroby tepla a elektriny, ústredné alebo blokové vykurovacie a chladiace sústavy a denné osvetlenie.¹⁰⁵

Členské štáty zavedú potrebné opatrenia za účelom vytvorenia systému certifikácie energetickej náročnosti budov. **Certifikát energetickej náročnosti** musí obsahovať energetickú náročnosť budovy a referenčné hodnoty, ktorými sú minimálne požiadavky na energetickú náročnosť a umožňovať tak vlastníkom alebo nájomcom budovy porovnanie a posúdenie jej energetickej náročnosti.¹⁰⁶

3.5.3.2 Smernica o ekodesigne

Pôvodná smernica o ekodesigne energetických spotrebičov 2005/32/ES bola pred časom upravená a pozmenená a následne vydaná nová, prepracovaná **smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES o stanovení rámca pre určenie požiadaviek na ekodesign výrobkov spojených so spotrebou energie**. Pôvodná smernica sa vzťahovala iba na výrobky, ktoré pri svojej prevádzke spotrebovávajú energiu, podľa novej úpravy sa pôsobnosť rozšírila aj na výrobky spojené so spotrebou energie, ako napr. okná, sanitárna technika či izolácie.¹⁰⁷

Na výrobky, spojené so spotrebou energie pripadá veľká časť spotreby prírodných zdrojov na výrobu energie. U veľkej väčšiny kategórií výrobkov dostupných na trhu je možné zaznamenať značne rôznu mieru dopadu na životné prostredie aj keď majú rovnakú funkciu a výkon. V záujme trvale udržateľného rozvoja a znižovania dopadu na klimatický systém by sa logicky malo podporovať neustále zlepšovanie celkového dopadu na životné prostredie. Okrem zníženia dopadov na životné prostredie sú z nášho pohľadu nemenej dôležité úspory energie, ktoré môžu byť dosiahnuté lepším návrhom výrobkov, z čoho v neposlednom rade vyplýva aj ekonomický prospech podnikov či konečných používateľov.

Ekodesign výrobkov je zásadným faktorom stratégie Spoločenstva pre integrovanú politiku, týkajúcu sa výrobkov. Ako preventívny prístup poskytuje nové príležitosti pre

¹⁰⁵ Vid' príloha I. smernice.

¹⁰⁶ Článok 11.

¹⁰⁷ Citované z: <http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/press-releases/ceske-predsednictvi-dojednalo-kompromis-o-ekodesignu-13551/>, dňa 15.4.2011.

výrobcov, spotrebiteľov a Spoločenstvo ako celok, ktorý má optimalizovať vplyv výrobkov na životné prostredie pri zachovaní ich funkčných vlastností. Opatrenia spojené s úsporou energie je nutné urobiť vo fáze návrhu výrobkov, pretože sa ukazuje, že znečistenie spôsobené behom životného cyklu výrobkov je určené práve v tejto fáze.¹⁰⁸

*Táto smernica ustanovuje určenie požiadaviek, ktoré musia splniť výrobky spojené so spotrebou energie, na ktoré sa vzťahujú vykonávacie opatrenia aby mohli byť uvedené na trh a/alebo do prevádzky.*¹⁰⁹

Pred uvedením výrobkov, na ktoré sa vzťahujú vykonávacie opatrenia, na trh alebo do prevádzky sa naň umiestni označenie zhody CE a vydá sa vyhlásenie o zhode v ktorom výrobca alebo jeho zástupca zaručí a vyhlási, že výrobok spĺňa všetky príslušné ustanovenia platného vykonávacieho opatrenia. Výrobky, ktorým bola udelená ekoznačka podľa nariadenia (ES) č. 1980/2000, spĺňujú požiadavky použiteľného vykonávacieho opatrenia na ekodesign, ak spĺňa tieto požiadavky ekoznačka.

3.5.3.3 Smernica o energetickej účinnosti

Smernica Európskeho parlamentu a Rady zo dňa 5. apríla 2006 (2006/32/ES) o energetickej účinnosti u konečného využitia energie a energetických službách.

Energetickou účinnosťou sa rozumie pomer medzi energetickými výstupmi a vstupmi daného procesu, vyjadrený v percentách. Zvýšenie energetickej účinnosti u konečného spotrebiteľa sa dosiahne technologickými či ekologickými zmenami alebo zmenami v ľudskom chovaní. Zvýšená energetická účinnosť u konečného užívateľa prispieva k zníženiu spotreby primárnej energie, k zníženiu emisií skleníkových plynov a je tak ďalším nástrojom v prevencii proti globálnemu otepľovaniu.¹¹⁰

Opatrenia na zvýšenie energetickej účinnosti by mohli byť aj nástrojom Spoločenstva znížiť závislosť na dovozoch energie. Táto smernica je v súlade s ďalšími smernicami ktoré taktiež napomáhajú zvýšiť energetickú účinnosť. Pôvodne sa jednalo o 2003/54/ES a 2003/55/ES ktoré už ale boli zrušené na návrh Komisie a prijaté nové znenia

¹⁰⁸ Preambula smernice.

¹⁰⁹ Článok 1.

¹¹⁰ Citované z: http://www.mzp.cz/cz/energeticka_efektivita_uspory_energie dňa 16.4.2011.

2009/72/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a 2009/73/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom.

Účelom smernice je *podporiť nákladovo efektívne zvýšenie energetickej účinnosti konečného využitia energie*, k čomu bude slúžiť hlavne: a) poskytovanie mechanizmov, podnetov a inštitucionálnych, finančných a právnych rámcov potrebných na odstránenie existujúcich prekážok trhu a nedokonalostí, ktoré bránia účinnému konečnému využitiu energie a za b) vytvorenie podmienok pre rozvoj a podporu trhu s energetickými službami a poskytovanie iných opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti koncovým užívateľom (Článok 1).

Členské štáty prijímú pre deviaty rok (do roku 2016) uplatňovania tejto smernice **celkový národný cieľ úspor energie vo výške 9%**. K dosiahnutiu tohto cieľa vykonávajú nákladovo – efektívne, uskutočniteľné a primerané opatrenia. K tomuto účelu vypracovali členské štáty akčný plán, (EEAP) ktorý mali odovzdať do polovice roku 2007. Analýzu národných plánov zverejnila Spoločná platforma pre energetickú účinnosť (Energy Efficiency Watch). Štúdiu, ktorú vypracoval Wuppertalský inštitút spoločne so spoločnosťou Ecofys, ktorú dopĺňuje súhrnné hodnotenie Komisie má slúžiť ako zdroj inšpirácie pre následné národné plány, ktoré majú členské štáty predložiť v roku 2011.¹¹¹

3.5.3.4 Obnoviteľné zdroje energie

Komisia v roku 1997 zverejnila „*Bielu knihu o obnoviteľnej energii*“¹¹² s názvom „**Energia pre budúcnosť: obnoviteľné zdroje energie**“ kde oznámila svoj cieľ zvýšiť podiel obnoviteľnej energie v EU na dvojnásobok, teda na 12% do roku 2010. Už v tej dobe prognózy naznačovali, že sa tento cieľ nepodarí splniť a nedostane sa nad 10%. V tejto knihe bola tiež oznámená stratégia a akčný plán, týkajúci sa obnoviteľnej energie a zároveň zdôraznená nutnosť rozvíjať všetky zdroje obnoviteľnej energie, vytvoriť stabilné politické rámce a zlepšiť režimy plánovania a prístup obnoviteľnej energie do distribučnej siete pre elektrinu.

¹¹¹ Citované z: http://stuz.ecn.cz/rs/index.php?option=com_content&view=article&id=646:narodni-plany-energeticke-ujinnosti-jsou-nedostatene&catid=31:tzostatni&Itemid=53 dňa 16.4.2011.

¹¹² KOM(1997) 599.

Vytvoriť stabilný politický rámec a objasniť očakávaný rozvoj v oblasti obnoviteľnej energie v každom členskom štáte bolo cieľom vytvorenia dvoch kľúčových právnych predpisov. Smernice 2001/77/ES a 2003/30/ES stanovili pre členské štáty orientačné ciele a požadované opatrenia.¹¹³ V roku 2005 bol navyše prijatý akčný program pre biomasu.¹¹⁴ Smernica 2001/77/ES stanovila do roku 2010 indikatívny podiel vo výške 21% elektrickej energie vyrobenej z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe elektriny v Spoločenstve. Smernica 2003/30/ES stanovila pre jednotlivé členské štáty minimálny podiel 5,75% podiel biopalív a iných obnoviteľných pohonných hmôt z celého objemu benzínu a nafty dodávané na európsky trh pre sektor dopravy. Ako som spomenul vyššie, jednalo sa o voľný právny rámec, ktorý nestanovil tieto ciele ako záväzné. To sa ale zmenilo v roku 2009. Stanovené orientačné ciele uvedené vo vyššie spomenutých smerniciach neboli naplnené.¹¹⁵

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov a o zmene a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES.

Základom prijatia tejto smernice bol Pracovný plán pre obnoviteľné zdroje energie – Obnoviteľné zdroje energie v 21. storočí: cesta k udržateľnejšej budúcnosti¹¹⁶ vydaný Európskou Komisiou a jej následný návrh smernice o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov. KOM(2008) 19.

Smernica stanovila záväzné národné ciele, pokiaľ ide o celkový podiel energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej spotrebe energie podiel energie z obnoviteľných zdrojov v doprave. V prílohe I. časti A sú stanovené celkové národné ciele pre každý členský štát¹¹⁷, tak ako to deklaruje článok 3 odst. 1, čo v súhrne znamená spoločný cieľ Spoločenstva, teda 20% podiel energie z obnoviteľných zdrojov.¹¹⁸

Deklarovaný cieľ zvýšenia podielu energie z obnoviteľných zdrojov na 20% v rámci Spoločenstva je dôležité previesť na každý členský štát so spravodlivým

¹¹³ Tieto smernice boli už zrušené a nahradené smernicou 2009/28/ES.

¹¹⁴ KOM(2005) 628.

¹¹⁵ Podľa KOM(2011) 31.

¹¹⁶ KOM(2006) 848.

¹¹⁷ Viď príloha 5.

¹¹⁸ Pre Českú republiku stanovený 13% podiel.

a náležitým rozdelením, ktorý zohľadňuje odlišné štartovacie pozície jednotlivých členských štátov a ich možnosti a skladby zdrojov energie. Je vhodné tak učiniť na základe rovného zvýšenia podielu váženého podľa jeho HDP. Naopak cieľ podielu 10% energie z obnoviteľných zdrojov v doprave je vhodné stanoviť pre každý členský štát na rovnakej úrovni.

K naplneniu požiadavku môžu členské štáty spolupracovať na projektoch v súvislosti s výrobou energie z obnoviteľných zdrojov. Členský štát, na jeho území bol tento projekt zrealizovaný oznámi Komisii pomer alebo množstvo, ktoré má byť započítané do národného cieľa iného členského štátu.¹¹⁹ Nevylučuje sa ani spolupráca s tretími krajinami, pokiaľ budú splnené podmienky vymenované v článku 9. O pokroku pri podporovaní a využívaní energie z obnoviteľných zdrojov podá každý členský štát Komisii správu najneskôr do konca roku 2011 a potom každé dva roky.

3.6 Geologické ukladanie oxidu uhličitého

Potrvá ešte dlhé obdobie, kým výrobu energie z fosílnych palív nahradia alternatívy, postačujúce k uspokojovaniu ľudských potrieb tak, aby nedošlo k ich obmedzeniu. Je však treba pripomenúť, že vývoj týchto alternatív k fosílnym palivám napreduje stále dopredu, a to aj zásluhou EU. Do doby, keď budú nahradené úplne je však potrebné zamerať sa na opatrenia, ktoré pomôžu zredukovať emisie, vznikajúce práve spaľovaním fosílnych palív.

Projekt na zachytávanie CO₂ a jeho následné ukladanie (ďalej len CCS)¹²⁰ prevažne pod zemský povrch je už dlhšie diskutované téma. Do roku 2009 pre toto opatrenie neexistoval žiadny právny základ. Asi nebude prekvapením, že príkladom išla EU, ktorá prijala smernicu, čo je prvý svetový príklad legislatívy určenej pre CCS.

CCS bol vyvinutý ako jedna z mála technológií priamo ako reakcia na klimatické zmeny. Špeciálna správa IPPC z roku 2005 považuje túto technológiu ako časť portfólia opatrení, ktoré budú potrebné k dosiahnutiu stabilizácie emisií SP. Vznik pracovnej skupiny v rámci druhého programu EPPC ktorá sa zaoberala práve týmto systémom

¹¹⁹ Článok 7.

¹²⁰ Carbon Capture and Storage.

deklaroval, že to EU myslí vážne. Konečná správa z júna 2006 zdôraznila potrebu vývoja politiky a regulačného rámca pre CCS.¹²¹

Smernica o geologickom ukladaní oxidu uhličitého 2009/31/ES vytvorila právny rámec pre geologické ukládanie oxidu uhličitého, ktoré je bezpečné z hľadiska životného prostredia s cieľom prispieť k boju proti zmene klímy.¹²²

Smernica definuje CCS ako technológiu, ktorá spočíva v zachytávaní oxidu uhličitého z priemyselných zariadení, jeho preprava na úložisko a jeho vtlačania do vhodnej geologickej jednotky za účelom trvalého uloženia. Vztahuje sa na geologické ukládanie CO₂ na území členských štátov, v ich výhradných hospodárskych zónach a v ich kontinentálnych šelfoch. Smernica celkom správne zakazuje ukládanie do vôd, čo má nepriaznivé účinky na iné zložky životného prostredia. V právomoci členských štátov je, aby si určili, ktoré oblasti sú najvhodnejšie prípadne čiastočne alebo úplne nedovoliť ukládanie CO₂ na svojom území.

Kapitola 3 upravuje významnú súčasť CCS a síce povolenie k ukladaniu. Žiadne úložisko nesmie byť prevádzkované bez povolenia. Povolenie udeľujú členské štáty bez diskriminácie subjektov a na základe objektívnych, zverejnených a transparentných kritérií. Členské štáty majú povinnosť do 25. júna 2011 uviesť do účinnosti zákony, prípadne iné opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou. Znenia týchto opatrení bezodkladne oznámia Komisii.¹²³ **V Českej republike** sa implementácia tejto smernice plánuje vo forme novelizácie zákona č. 61/1988 Sb. o horníckej činnosti, výbušninách a o štátní báňské správe. Podľa môjho názoru je táto predpokladaná právna úprava plne v súlade so smernicou o geologickom ukladaní oxidu uhličitého a komplexne upravuje právnu problematiku. Jedná sa o podmienky prevádzkovania úložísk, zákaz ukládania na vymenovaných miestach, monitoring a v neposlednom rade aj úprava sankcií za správne delikty.

¹²¹ Oberthür, S., Pallemarts, M., op. Cit. Supra sub.99, str. 154.

¹²² Článok 11, odst. 1.

¹²³ Článok 39.

3.7 Poľnohospodárstvo

Emisie SP v poľnohospodárstve predstavujú v súčasnosti menej ako 9% z emisií SP v celej EU. Už od roku 1990 je trend znižovania týchto emisií v dôsledku zmenených pracovných postupov v tomto odvetví. Patrí sem hlavne nižšie využitie dusíkatých hnojív či zníženie počtu hospodárskych zvierat. Pokračovanie reformných opatrení má priniesť ešte výraznejšiu redukciu emisií SP.¹²⁴

Vzhľadom k tomu že poľnohospodárstvo prispieva k zhoršovaniu klímy ako jeden z hlavných zdrojov dvoch významných SP (metánu a oxidu dusného) a vzhľadom obrovskému potenciálu pozitívne prispieť k úsiliu o zmiernenie otepľovania tohto odvetvia vydal Európsky Parlament Uznesenie o poľnohospodárstve EU a zmene klímy.¹²⁵ na návrh Výboru pre poľnohospodárstvo a rozvoj krajiny (2009/2157 (INI)). Na základe tohto uznesenia a pracovného dokumentu EK (SEC (2009) 1093 final) sa musí nová poľnohospodárska politika ešte viac podieľať na boji proti zmenám klímy. Poľnohospodárstvo bude musieť prispievať k znižovaniu emisií SP a pracovať na využívaní pôdy za účelom zachytávania uhlíku.¹²⁶

3.8 Doprava

Doprava je jedným z výrazných prispievateľov emisií skleníkových plynov. V súčasnosti sa jej celkový podiel na globálnom otepľovaní neustále zvyšuje. Toto zvýšenie je rozdielne v každom štáte. Napr. v ČR sa za posledné obdobie zvýšil dvojnásobne.

Podľa Európskej Komisie emisie z dopravy v EU naďalej rastú, čím sa vyrovnáva zníženie, ktoré bolo dosiahnuté v oblasti odpadov, poľnohospodárstva a energetiky.¹²⁷ Komisia pripravuje Bielu knihu o doprave, kde predstaví v roku 2011 svoje plány v budúcom desaťročí. Jedným z navrhovaných riešení je využitie tržných nástrojov k tomu, aby za emisie, hluk a ďalšie škody platili užívatelia dopravy. Môžu to zaistiť rôzne

¹²⁴ Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, str. 8 a 9.

¹²⁵ Na návrh Výboru pre poľnohospodárstvo a rozvoj krajiny (2009/2157 (INI)).

¹²⁶ Rastliny sú obecně schopné zachytávať CO₂ z atmosféry a čiastočne ho premieňať na stabilný uhlík v pôde, to však závisí na druhu rastlín.

¹²⁷ Podľa Komisie vzrástli emisie z dopravy v období 1990 – 2008 o 24% a tvorili celkom 19,5 % globálnych emisií..

nástroje, napríklad dane z palív, poplatky za kilometer a systémy, ktoré zavádzajú emisné stropy a umožňujú obchodovanie s povolenkami.¹²⁸

O jednej smernici EP a Rady som sa zmieňoval už vyššie, jedná sa o **2009/28/ES**, ktorá stanovuje povinnosť členským štátom zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie v doprave na 10% do roku 2020.

Nariadenie EP a Rady č. 443/2009 ktorým sa stanovía výkonnostné emisné normy pre nové osobné automobily v rámci integrovaného prístupu Spoločenstva k zníženiu emisií CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel je jedným z dôležitých opatrení k zníženiu emisií z dopravy. Základom tohto nariadenia je zavedený systém merania a sledovania emisií CO₂ z vozidiel, registrovaných v Spoločenstve v súlade s rozhodnutím EP a Rady č. 1753/2000/ES. Cieľom tohto opatrenia je dosiahnuť u nového vozového parku priemerný objem emisií vo výške 130g CO₂/km a prispieť tak k celkovému cieľu Spoločenstva, čo je 120g CO₂/km. Od roku 2012 sú stanovené špecifické emisné ciele pre každý automobil. Tieto sa vypočítajú podľa vzorcov v prílohe I. Výsledná hodnota závisí na hmotnosti vozidla a stanovených konštantách. Pri prekročení emisií je povinnosť výrobcu platiť poplatok, uložený Komisiou.

Od roku 2010 a každý ďalší rok zaznamenajú členské štáty u každého nového osobného automobilu registrovaného na jeho území informácie podľa Prílohy II, časti A.¹²⁹ Tieto informácie štáty zverejňujú pre všetkých výrobcov a dovozcov, prípadne ich zástupcom. Povinnosť podávať informácie Komisii majú členské štáty od roku 2011, a to do 28.2. príslušného roku. Sú taktiež uvedené v Prílohe II, v časti B.

Čo sa týka ťažkých nákladných vozidiel a ich emisií, upravuje túto problematiku **Nariadenie EP a Rady č. 595/2009**.

Za účelom postupnej obnovy vozového parku za vozidlá ekologické prijal EP a Rada **smernicu č. 2009/33/ES o podpore čistých a energeticky účinných cestných vozidiel**. Táto smernica sa vzťahuje na zákazky na nákup vozidiel, zadané verejnými zadávateľmi alebo prevádzkovateľmi za účelom plnenia záväzkov verejnej služby. Členské štáty majú od 4.12.2010 povinnosť zaistiť, aby všetky vyššie vymenované subjekty

¹²⁸ Citované z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/nova-dopravni-strategie-eu-kdo-znecistuje-at-plati-008063> dňa 20.4.2011.

¹²⁹ Napr. výrobca, typ, špecifické emisie, hmotnosť a iné.

zohľadňovali pri nákupe cestných vozidiel energetické a ekologické dopady pri užívaní týchto vozidiel po dobu ich životnosti.¹³⁰ Medzi prevádzkové energetické a ekologické dopady majú byť zaradené aspoň spotreba energie, emisie CO₂ a NO_x a iných častíc.

O uplatňovaní tejto smernice ako aj o pokroku jednotlivých členských štátov pri prijímaní opatrení na nákup čistých a energeticky účinných vozidiel vyhotoví Komisia každé dva roky hodnotiacu správu.

Do právneho poriadku ČR bola táto smernica spracovaná novelou zákona č. 137/2006 Sb. o verejných zakázkách.¹³¹

V roku 2009 bola smernicou č. 2009/30/ES zmenená pôvodná **smernica č. 98/70/ES, ktorá stanovuje špecifikáciu benzínu, motorovej nafty a plynových olejov, zavádzanie mechanizmu pre sledovanie a zníženie emisií skleníkových plynov**. Palivo používané v doprave významne prispieva k emisiám skleníkových plynov v rámci EU. Sledovanie a znižovanie emisií skleníkových plynov z palív môže výrazne prispieť k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva prostredníctvom dekarbonizácie palív používaných v doprave.

3.9 Judikatura ESD

V nasledujúcej časti sa zameriam hlavne na dva kľúčové rozhodnutia Európskeho súdneho dvoru, týkajúce sa obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov.

Prvé rozhodnutie¹³² sa týka smernice č. 2003/87 (EU ETS) a jej súladu so zásadou rovného zachádzania. Pôvodný spor sa odohral vo Francúzsku, kde sa žalobca (podniky oceliarskeho odvetvia) domnieval že nezahrnutím odvetví umelých hmôt a hliníku do systému dochádza k porušovaniu ústavných zásad, hlavne zásady rovnosti, pretože výrobné činnosti týchto odvetví produkujú skleníkové plyny a nie sú zahrnuté do systému EU ETS. Podobného názoru bol aj Conseil d'État¹³³ a preto predložil Súdnemu dvoru nasledujúcu predbežnú otázku: *Je smernica 2003/87 platná s ohľadom na zásadu rovnosti*

¹³⁰ Článok 5.

¹³¹ Konkrétne sa jedná o zákon č. 179/2010 Sb.

¹³² Vec C-127/07 (Société Arcelor Atlantique et Lorraine a ďalší v. Premier ministre a ďalší), zo dňa 16. decembra 2008

¹³³ Najvyšší správny súd vo Francúzsku.

v rozsahu, v akom stanoví, že systém pre obchodovanie s povolenkami sa vzťahuje na zariadenia oceľarskeho odvetvia, bez toho aby do systému zahrňovala priemyselné odvetvia hliníku a umelých hmôt?

ESD sa k platnosti smernice 2003/87 vyjadril jasne v neprospech žalobcu v pôvodnom spore, keď rozhodol o možnosti nerovného zachádzania medzi chemickým a oceľarským odvetvím z nasledujúcich dôvodov. Za prvé, jedná sa o pilotnú fázu úplne nového opatrenia na boj s klimatickými zmenami a nástroj k dosiahnutiu kjótskych záväzkov. Bolo preto potrebné pre naštartovanie a fungovanie systému do neho zahrnúť primeraný počet účastníkov s najväčším podielom emisií oxidu uhličitého. Za druhé, zahrnutím odvetvia chemického by sa počet účastníkov zvýšil o približne 34 000 čo by predstavovalo jednak neúmerne administratívne náklady a jednak celkový objem emisií tohto odvetvia je výrazne nižší.

Ako druhý prípad judikatúry som si vybral spor medzi Európskou komisiou a Poľskom (T-183/07), týkajúci sa národného alokačného plánu a množstva pridelených povoleniek. Európska komisia zoškrtila pôvodný plán Poľska prideliť 285 miliónov povoleniek ročne pre obdobie 2008 až 2012 o 27% na 209 miliónov. Poľská vláda preto zažalovala Komisiu u ESD pre prekročenie jej právomocí. Súd prvého stupňa vydal v roku 2009 prekvapujúce rozhodnutie, ktoré v plnom rozsahu potvrdilo námietky navrhovateľa.¹³⁴ Súd jasne deklaroval, že rozhodnutie ohľadom emisných limitov patrí do právomoci členských štátov a nie Komisie.

Podobné žaloby podalo aj Lotyšsko, ktoré dosiahlo taktiež úspech a vyššie kvóty emisných povoleniek a v roku 2007 aj Česká republika, ktorá na rozsudok Súdu prvého stupňa ešte čaká. Predpokladá sa však úspech, pretože je založená na podobných argumentoch ako v prípade Lotyšska.

¹³⁴ Podobnú žalobu podalo aj Estónsko, ktorému Komisia zoškrtila povolenky skoro o polovicu a taktiež bolo úspešné.

4. Ochrana klímy v České republice z právního hlediska

4.1 Politika ČR v oblasti změny klímy a její programové zásady

*Česká republika dodržuje závazky které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.*¹³⁵

Na ochranu klimatického systému vznikli ČR ratifikováním Mezinárodního Dohovoru OSN na ochranu klímy určité závazky. Tieto boli ratifikáciou Kjótskeho protokolu ešte rozšírené a kvantitatívne určené.

Základným strategickým a prierezovým dokumentom pre vypracovanie podrobných programov v jednotlivých zložkách životného prostredia a pre riešenie určitých enviromentálnych problémov bola **Státní politika životního prostředí ČR**.¹³⁶

Ako prvý dokument, týkajúci sa komplexne ochrany klimatického systému schválila vláda ČR **Strategie ochrany klimatického systému Země v České republice**. Zaraďuje ochranu klímy k prioritným problémom v oblasti ochrany životného prostredia a určuje jednotlivým orgánom úlohy, ktoré by mali viesť k naplneniu cieľov stanovených KP.¹³⁷

Kľúčové prvky stratégie spočívajú hlavne v opatreniach súvisiacich s úsporami energie a vo zvyšovaní podielu využívania obnoviteľných energetických zdrojov. Medzi ďalšie oblasti s potenciálom znižovania emisií radí sektor výroby energie, sektor dopravy, opatrenia v odpadovom hospodárstve, v sektore poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Stratégia vymenováva konkrétne opatrenia, ktoré by sa mali zavádzať v jednotlivých sektoroch. Nezabúda ani na dôležitosť medzinárodnej spolupráce, hlavne budúce uplatňovanie tzv. flexibilných mechanizmov KP, ktoré pokladá do budúcnosti za účinnú doplnujúcu nadstavbu pri znižovaní emisií.

Nový vývoj technológií, vedecké poznatky, ako aj vývoj na medzinárodnom fóre a vstupom ČR do Európskej Únie boli hlavné príčiny potreby aktualizácie tohto dokumentu. V roku 2004 bol preto uznesením vlády č. 187 schválený **Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice**, ktorý pôvodnú Stratégiu aktualizuje a dopĺňuje.

¹³⁵ Ústavní zákon č. 1/1993, článok 1 (2).

¹³⁶ V roku 2000 schválená a v roku 2001 aktualizovaná, plne v súlade s enviromentálnou politikou ES, v súvislosti s prípravou ČR na vstup do EU.

¹³⁷ Uznesenie vlády č. 480/1999.

Národní program definuje základné ciele a opatrenia v oblasti zmien klímy na národnej úrovni tak, aby v maximálnej možnej miere zaistoval splnenie emisných redukčných cieľov v duchu medzinárodných dohôd, reflektoval súčasnú a výhľadovú sociálne – ekonomickú situáciu v ČR a prispel k podpore udržateľného rozvoja.¹³⁸

Súčasťou Národného programu je úvodná informácia o zmenách klímy a dopadoch globálneho otepľovania, stručný prehľad o medzinárodných aktivitách, predpokladané dopady zmeny klímy v ČR. K najdôležitejším častiam patria kapitoly o opatreniach¹³⁹ ku znižovaniu emisií skleníkových plynov a adaptačné opatrenia. Na záver sú definované ciele a priority ČR vrátane ich návrhov v oblasti zmeny klímy.

Vyhodnotenie Národného programu prebehlo v roku 2007. Vyznelo celkom pozitívne, v rámci väčšiny rezortov došlo v priebehu niekoľkých rokov k výraznému pokroku v oblasti znižovania emisií SP.¹⁴⁰ Vyhodnotenie samozrejme pripomína ešte ďalší vysoký potenciál pre zlepšenie. Tiež sa zvýšil podiel obnoviteľných zdrojov energie. 7 najviac biomasa, 79% a vodné elektrárne 11%. Podstatný nárast v hrubej výrobe energie je zaznamenávaný hlavne v oblasti veterných elektrární, bioplynu a fotovoltaiky. Vyhodnotenie vymenováva aj negatívne ukazovatele, ktoré ČR dosahuje, hlavne z hľadiska energetickej náročnosti a produkcie emisií SP na obyvateľa. Zlepšenie je potrebné aj v sektore dopravy a priemyslu, kde budú potrebné ďalšie redukčné opatrenia.¹⁴¹

Státní energetická koncepce /SEK/ je ďalším dokumentom pôsobiacim aj v boji s globálnym otepľovaním. Pôvodné znenie z roku 2004 bolo potrebné vzhľadom na viacero podstatných zmien, nielen v rámci energetickeho hospodárstva ČR ale i v jeho okolí, revidovať. Preto v roku 2009 a 2010 vydalo Ministerstvo priemyslu a obchodu aktualizované znenie. SEK je strategickým dokumentom s výhľadom na 30 rokov vyjadrujúcim ciele štátu v energetickom hospodárstve, v súlade s potrebami hospodárskeho a spoločenského rozvoja, vrátane ochrany životného prostredia.¹⁴²

¹³⁸ Citované z: http://www.mzp.cz/cz/narodni_program_zmirneni_dopadu , dňa 22.4.2011

¹³⁹ Jednotlivé opatrenia člení Národný program do skupín na opatrenia legislatívne, programové a pripravované.

¹⁴⁰ Viď príloha 3.

¹⁴¹ Vyhodnocení, str. 7.

¹⁴² Zákon č. 406/2000 Sb., § 3.

Stanovuje komplexnejší súbor priorít a dlhodobých cieľov, ktoré bude ČR sledovať v energetickom hospodárstve v rámci udržateľného rozvoja. Pre ochranu klimatického systému sú dôležité opatrenia, týkajúce sa energetickej účinnosti vrátane energetickej náročnosti budov, výskum, vývoj a inovácia obnoviteľných zdrojov energie, účinnejšie využívanie fosílnych zdrojov energie, recyklácia a využívanie odpadu a v neposlednom rade opatrenia v doprave.

Národný program hospodárneho nakládání s energií a využívání jejich obnovitelných a druhotných zdrojů na roky 2006 a 2009 bol strednodobý program k naplňovaniu cieľov SEK a Štátnej politiky ŽP. Medzi jeho priority patrila maximalizácia energetickej efektívnosti a využívanie úspor energie, vyššie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie a vyššie využívanie druhotných palív v doprave. Program bol kompatibilný s postupmi Zemí EU a podporoval realizáciu Smerníc EU v spomenutých oblastiach. Jeho hlavným realizačným nástrojom sa stali Štátne programy na podporu úspor energie a využitia ich obnoviteľných a druhotných zdrojov, každoročne schvaľované vládou v období 2006 – 2009 vrátane ročných dotácií, poskytovaných zo štátneho rozpočtu a zo zdrojov Štátneho fondu životného prostredia na akcie obsiahnuté v programe.

V súčasnosti je Ministerstvom priemyslu a obchodu vyhlásený program EFEKT 2011 – Štátny program na podporu úspor energie a využitia obnoviteľných zdrojov energie pre rok 2011. Rozpočet programu je stanovený na 30. mil. Kč. Jedná sa o čiastku relatívne nízku, je však treba povedať že MPO sa ako jediný rezort program na podporu úspor energie vyhlásilo. Dotácie sú poskytované prevažne na informačnú a osvetovú činnosť pre verejnosť v oblasti úspor energie. Jedná sa o finančnú podporu energetických konzultačných stredísk EKIS, ktoré bezplatne poskytujú verejnosti informácie o úsporách energie, podporu pre usporadúvanie vzdelávacích seminárov a konferencií a tiež pre vydávanie publikácií so zameraním na úspory energie a využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Štátnu podporu je možné tiež získať na menšie investičné akcie v oblasti výroby a úspor energie. Dôležité je, že podpora sa dá čerpať dopredu a nie spätne po ukončení akcie¹⁴³

¹⁴³ Citované z: <http://www.mpo.cz/dokument80962.html>, dňa 23.4.2011.

4.2 Legislatívne opatrenia

4.2.1 Zákon na ochranu ovzdušia

Zákon na ochranu ovzdušia stanovil v hlave IV. obecnú ochranu klimatického systému Zeme. Zákon ukladal vláde, aby Národným programom na zmiernenie zmeny klímy Zeme stanovila emisné stropy a redukčné ciele pre látky ovplyvňujúce klimatický systém Zeme a lehoty k ich dosiahnutiu. Ďalej ukladá povinnosť evidencie a vyhodnocovania emisií a prirodzených úbytkov látok ovplyvňujúcich klimatický systém v registri vedenom ministerstvom ŽP.

V nasledujúcom paragrafe ukladal povinnosti prevádzkovateľom veľkých a zvlášť veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia, ktorý sú povinní plniť podmienky ochrany klimatického systému Zeme a uvádzať do registru látok ovplyvňujúcich klimatický systém údaje o spotrebe týchto látok a údaje o spotrebe palív. Zákon predpokladal vznik prevádzacieho predpisu, ktorý stanoví bližšie podmienky týchto povinností.

Vyššie uvedené však platilo len do účinnosti novely zákona na ochranu ovzdušia č. 483/2008 Sb. ktorá hlavu IV. kompletne zrušila. Jeho pôsobnosť v oblasti klimatického systému Zeme sa tak obmedzila **iba na ochranu pred fluorovanými skleníkovými plynmi** a mimo iné prevádza priamo použiteľné predpisy ES resp. EU. Inak k ochrane klimatického systému majú príslušnosť štátne orgány v čele s Ministerstvom ŽP prostredníctvom zákona č. 659/2004 Sb.

4.2.2 Legislatívne opatrenia v energetike

Ako už som niekoľko krát spomínal v predchádzajúcich kapitolách, patrí odvetvie energetiky k najvýznamnejším zdrojom emisií skleníkových plynov a je teda najobávanejším protivníkom boja s globálnym otepľovaním. Právna úprava v ČR spočíva predovšetkým na povinnosti prijímaní opatrení, ktoré jej vyplývajú z Európskej právnej úpravy.

Energetickú legislatívu na národnej úrovni upravujú tri dôležité zákony, a to **zákon č. 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)**, **zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií**, **zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z**

obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů (zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů).

Energetický zákon odkazuje na právo ES a implementuje niektoré smernice do právneho poriadku ČR. Okrem iného zriaďuje Energetický regulačný úrad. V jeho pôsobnosti je podpora hospodárskej súťaže, podpora využívania obnoviteľných a druhotných zdrojov energie, podpora kombinovanej výroby elektriny a tepla.

Z hľadiska ochrany klímy sú dôležité ustanovenia, ktoré upravujú kombinovanú výrobu elektriny a tepla a výrobu elektriny z druhotných energetických zdrojov. Kombinovaná výroba je jednou z efektívnych foriem získavania elektrickej a tepelnej energie. Zákon vytvoril legislatívne podmienky na podporu rozvoja týchto zdrojov. Týka sa to hlavne prednostného prístupu do siete či distribúcie vyrobenej elektriny. Taktiež zavádza možnosť príspevku k cene elektriny, ktorý stanovuje ERÚ. Osvedčenie o pôvode elektriny z kombinovanej výroby vydáva ministerstvo na základe žiadosti. Podmienky pre získanie príspevku spočívajú ďalej v splnení ustanovení tohto zákona a uzavretím príslušných zmlúv s prevádzkovateľom prenosovej a distribučnej sústavy.¹⁴⁴

Zákon o hospodárení s energiou bol prijatý za účelom pomôcť zvýšiť hospodárnosť užívania energie a implementovať v tejto záležitosti smernice prijaté EP a Radou. Zákon bol pôvodne schválený na základe smernice Rady 93/76/EHS o obmedzovaní emisií oxidu uhličitého prostredníctvom zvyšovania energetickej účinnosti. Táto smernica bola zrušená (2006/32/ES). Niektoré ustanovenia tejto novej smernice boli implementované novelou do tohto zákona.

Zákon upravuje niektoré opatrenia pre zvyšovanie hospodárnosti užitia energie a povinnosti fyzických a právnických osôb pri nakladaní s energiou. § 1 písm. a). Ďalej stanovuje pravidlá pre tvorbu Štátnej energetickej koncepcie a Štátneho programu na podporu úspor energie a využitia obnoviteľných zdrojov energie. Jednotlivé opatrenia sú špecifikované v hlave IV. V § 6 odsek 1, sú výrobcami elektriny a tepelnej energie v nových či rekonštruovaných zariadeniach uložené povinnosti splniť hodnoty energetickej účinnosti, ich výška je stanovená vo vyhláške.¹⁴⁵ Ďalšie odseky spomínaného paragrafu

¹⁴⁴Boušová, I.: Energetická legislativa v kostce 3 : komentář k energetickému zákonu, zákonu o hospodárení energií a zákonu o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie včetně prováděcích předpisů k těmto zákonům, Done, Praha 2009, str. 92.

¹⁴⁵ Vyhláška č. 150/2001 Sb. v znení č. 478/2005.

upravujú pravidlá pre vlastníkov alebo prevádzkovateľov kotlov a klimatizačných zariadení, ktorí sú povinní zaistiť ich pravidelnú kontrolu a posúdenie ich výkonu.

Povinnosti pre stavebníkov, vlastníkov budov a spoločenstvu vlastníkov jednotiek spočívajú v splnení požiadaviek na energetickú náročnosť budov. Splnenie týchto požiadaviek dokladá vlastník preukazom energetickej náročnosti, ktorý je súčasťou dokumentácie pri výstavbe nových budov a väčších zmenách dokončených budov, ktoré ovplyvňujú jej energetickú náročnosť.¹⁴⁶ Zákon obsahuje ešte ustanovenia o energetických štítkoch, ktoré sú povinný tuzemskí výrobcovia a dovozcovia povinný pripevniť na viditeľné miesto energetických spotrebičov.¹⁴⁷

Zákon o podpore využívania obnoviteľných zdrojov (OZE) implementuje smernicu EP a Rady č. 2001/77/ES. Jeho účelom je vytvoriť podmienky pre naplnenie indikatívneho cieľa podielu elektriny z obnoviteľných zdrojov vo výške 8% k roku 2010 a vytvoriť podmienky pre ďalšie zvyšovanie tohto podielu po roku 2010. To sa má dosiahnuť hlavne podporou využitia obnoviteľných zdrojov energie, zaistením trvalého zvyšovania podielu obnoviteľných zdrojov na spotrebe primárnych energetických zdrojov. Zámerom zákona je tiež prispieť k šetrnému využívaniu prírodných zdrojov a tým k trvale udržateľnému rozvoju spoločnosti. Zákon o podpore využívania obnoviteľných zdrojov sa bohužiaľ zameriava iba na podporu k výrobe elektriny a nie na obnoviteľné zdroje ako celok.¹⁴⁸ Zákon je založený na dvoch základných princípoch, a to **poskytovaním zelených bonusov a princípom povinného výkupu elektriny z obnoviteľných zdrojov za stanovené ceny**. Novelizácia zákona z minulého roku (§7a a nasledujúce) zaviedla odvody z elektriny zo slnečného žiarenia vzhľadom na obrovský rozmach výstavby hlavne fotovoltaických elektrární vo forme 26% dane z výkupnej ceny a 28% dane zo zelených bonusov pre obdobie 2011 – 2013 zo zariadení uvedených do prevádzky v rokoch 2009 a 2010.

¹⁴⁶ U stavieb nad 1000 m štvorcových podlahovej plochy.

¹⁴⁷ Štítko obsahuje hlavne údaje o mernom ukazovateli spotreby energie tohto spotrebiča a o umiestnení energetickej účinnosti v rámci určenej škály. Podobne majú tieto osoby povinnosť opatriť tento spotrebič značkou CE a vydať prehlásenie o zhode s požiadavkami na ekodesign.

¹⁴⁸ Kloz, M., Motlík, J., Petržílek, P., Tužinský, M.: Využívání obnovitelných zdrojů energie, právní předpisy s komentářem, Linde Praha, a.s., Praha 2007, str. 46.

4.2.3 Doprava

Z hľadiska koncepcií a stratégií v sektore dopravy bol v roku 2004 schválený **Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice a Dopravní politika České republiky pro léta 2005-2013** ako základný strategický dokument v oblasti dopravy bola schválená uznesením vlády č. 882/2005. K hlavným úkonom dopravnej politiky ČR patrí zaistenie kvalitnej dopravy v rámci udržateľného rozvoja s dôrazom na jej ekonomické, sociálne a ekologické dopady.

5. Systém obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov

5.1 Európsky systém obchodovania

Vytvorenie a implementácia EU ETS politicky a ekologicky významné rozhodnutie hneď z niekoľkých dôvodov. Za prvé, predstavuje hlavný nástroj politiky v oblasti zmeny klímy v EU, takže jeho úspech či neúspech bude mať vplyv, do akej miery bude EU schopná znížiť svoje emisie CO₂ a naplniť tak záväzky z Kjótskeho Protokolu. Za druhé, systém EU ETS je prvý medzinárodný systém obchodovania s emisiami vôbec a predstavuje tak inovatívne politické riešenie problému globálneho otepľovania. Predstavuje teda veľký politický experiment s následkami presahujúcimi EU.

Celkový proces tvorby a prijatia EU ETS v sebe zahrňoval tri výzvy: prijatie tejto ideí, vytvorenie a adaptácia systému a nakoniec jeho praktická aplikácia. Tieto výzvy sa zhruba týkajú aj politických fáz vývoja tohto systému: politika zahájenia, spravenie rozhodnutia a implementácia.¹⁴⁹

S myšlienkou vytvorenia systému obchodovania s emisnými právami na komunitárnej úrovni prišla Komisia už v polovine roku 1998. Na základe odporúčenia prvej pracovnej skupiny ECCP predložila Komisia v marci 2000 Zelenú knihu s cieľom podnietiť diskusiu medzi zainteresovanými subjektmi o plánovanom vytvorení komunitárneho systému obchodovania s emisiami.¹⁵⁰ Komisia v tomto dokumente považuje obchodovanie s emisiami medzi súkromnými subjektmi ako *jedinečnú príležitosť* k zníženiu emisií skleníkových plynov a kladie si za cieľ počiatočnú experimentálnu fázu v roku 2005.¹⁵¹ V októbri 2001 prezentovala návrh smernice, ktorá bola v po dlhých diskusiách a kompromisoch prijatá v konečnom znení v roku 2003 (**smernica EP a Rady 2003/87/ES** – smernica EU ETS)

¹⁴⁹Skjaereth, J. B., Wettstad, J.: EU emissions trading : initiation, decision-making and implementation, Ashgate Pub. Company, Burlington 2007, str. 11

¹⁵⁰Green Paper on Greenhouse Gas Emissions Trading Within the European Union, COM (2000)87 final.

¹⁵¹Baumert, K. A.: Building on the Kyoto Protocol : options for protecting the climate, World Resources Institute, Washington 2009, str. 108.

Do dnešnej doby bola smernica EU ETS výrazne novelizovaná v dvoch prípadoch: smernicou **2008/101/ES** a **2009/29/ES**.¹⁵² V prvom prípade bol do obchodovania s emisiami zahrnutý sektor leteckej dopravy, druhá smernica revidovala pôvodnú z hľadiska celkového zlepšenia systému na základe nadobudnutých skúseností po čase jeho fungovania.

Cieľom tejto smernice je aby naplnenie záväzkov EU ako celku a jej členských štátov bolo viac účinné, a to prostredníctvom efektívneho fungovania európskeho trhu s povolenkami na emisie skleníkových plynov, pri zachovaní čo najmenšieho dopadu na ekonomický rozvoj a zamestnanosť.

EU ETS začal fungovať od 1.1.2005. Behom prvej **pilotnej fázy (2005 – 2007)** bolo úspešne zavedené voľné obchodovanie s emisnými povolenkami v EU, vytvorená potrebná infraštruktúra pre monitorovanie, vykazovanie a overovanie emisií skleníkových plynov. Toto obdobie však z iného pohľadu nebolo príliš šťastné. Kľúčové rozhodnutia, týkajúce sa množstva a pridelovania povoleniek boli v rukách členských štátov, ktoré za tým účelom navrhli svoje akčné plány (NAP – National Allocations Plan). Najväčším problémom počiatočnej fázy bola cena povolenky. Členské štáty totiž prijali veľmi opatrný postup a svojim podnikom pridelili obrovské množstvo povoleniek. Spočiatku sa ceny prekvapujúco vyšplhali na vysokú úroveň, až 30 eur, čo sa náhle zmenilo už v roku 2006 a podozrenie že systém bol prealokovaný sa potvrdilo postupným klesaním ceny až blízko k nule. Naštartovaním **druhej fázy EU ETS (2008 – 2012)** si Komisia dala pozor a významne zoškrtala objem povoleniek u významných krajín EU ETS ako Nemecko či Poľsko. K významnej príčine držania cenovej hladiny povoleniek patrí aj možnosť ich prenosu do ďalšej fázy (2013 – 2020).¹⁵³

5.1.1 Základné konštrukčné prvky

a) Druh systému odkazuje na **dva hlavné prístupy obchodovania s povolenkami** skleníkových plynov. Z hľadiska očakávaného výsledku môžeme rozlišovať režim s absolútnym alebo relatívnym cieľom (target). Prístup **absolútneho cieľu** sa tiež nazýva tzv. cap-and-trade systém. Tento stanoví určitý limit (emisný strop) na celkové množstvo

¹⁵² Členské štáty majú povinnosť prijať a uviesť do účinnosti potrebnú legislatívu pre dosiahnutie zhody s touto Smernicou do 31.12. 2012.

¹⁵³ Zrovňaj tiež: Jiří Jeřábek: Obchodování s emisemi nelze hodnotit pouze na základě emisních statistik, dostupné z <http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-jerabek-vede-evropsky-system-obchodovani-s-emisemi-ke-snizovani-co2> . cit. 25.4.2011.

vypúšťaných emisií zo zdrojov zahrnutých do systému. Celkový strop predstavuje spoločný cieľ, ktorý určuje skutočné zníženie emisií vyplývajúce zo systému. Druhý **prístup s relatívnym cieľom** (tzv. baseline-credit) nestanovuje celkový emisný limit, na ktorý sa vzťahuje systém. Je založený na základnej energetickej účinnosti a berie do úvahy technologické inovácie, ktoré vyrovnávajú prípadné zvýšenie produkcie emisií. Z hľadiska životného prostredia nesie významné riziko, že pri raste výroby nebude dochádzať k znižovaniu emisií.

b) **Pôsobnosť** systému zahŕňa skleníkové plyny, zariadenia, sektory a štáty, na ktoré sa systém vzťahuje.

c) **Pridelovanie povoleniek** (allocation of allowances). Pridelovanie povoleniek je možné na základe dvoch metód. Ich získanie prostredníctvom dražby (aukcion) alebo zdarma (tzv. grandfathering). Tieto dve metódy môžu byť tiež kombinované.

d) Dodržovanie a vymáhanie povinností musí byť v prvom rade na úrovni zariadení, ktoré musia mať dostatočný počet povoleniek emisií k pokrytiu celého obchodovateľného obdobia.

e) Odkazy môžeme rozlišovať na odkazy na iné vnútroštátne a regionálne systémy obchodovania alebo na flexibilné mechanizmy Kjótskeho Protokolu.¹⁵⁴

5.1.2 Oblast' pôsobnosti

Európsky systém obchodovania s povolenkami v súčasnosti využíva 27 členských štátov EU a okrem nich ho prijali aj 3 štáty, ktoré členmi EU nie sú. Je to Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

Pôvodná smernica 2003/87/ES dopadala iba na oxid uhličitý, ako na najvýznamnejší skleníkový plyn. Okrem toho, že CO₂ sa najväčšou mierou podieľa na skleníkovom efekte je ešte aj iný dôvod, a to zložitosť monitorovania emisií ostatných skleníkových plynov. Novelizácia smernice **zavádza do systému aj niektoré ďalšie plyny**, ako oxid dusný a plnofluorované uhľovodíky.¹⁵⁵ Na emisie ďalších skleníkových

¹⁵⁴ Op.cit supra sub. 141, str 13.

¹⁵⁵ Jedná sa o činnosti pri výrobe hliníku a rôznych kyselín.

plynov (HFC8, PFC6 a SF4) je ako dostačujúca považovaná platná právna úprava, napr. regulácia prostredníctvom nariadenia 842/2006/ES, ktorá sa snaží nielen zamedziť únikom týchto skleníkových plynov, ale ich používanie do budúcnosti obmedzuje alebo priamo zakazuje.

Okruh zariadení¹⁵⁶, pri ich činnosti vznikajú emisie skleníkových plynov, je vymenovaný v Prílohe I. Ich okruh sa podstatne rozšíril. Z oblasti pôsobnosti sa vylučujú zariadenia, ktoré slúžia pre výskum, vývoj a testovanie nových výrobkov a procesov a na zariadenia využívajúce výlučne biomasu. Tieto zariadenia a činnosti môžeme rozdeliť podľa odvetví, v ktorých pôsobia.

Pri energetickej činnosti sú to spaľovacie zariadenia, **s príkonom väčším ako 20 MW**. Smernica priamo vylúčila z tejto oblasti zariadenia na spaľovanie nebezpečného a komunálneho odpadu. Práve tieto zariadenia sú s ohľadom na ich početnosť významnými emitentmi CO₂. S definíciou pojmu spaľovacie zariadenie boli od počiatku problémy, jednotlivé členské štáty si ho vykladali rôznym spôsobom. Preto novelizácia čl. 3 smernice presne zadefinovala pojem spaľovanie, ktorým sa rozumie *každá oxidácia palív bez ohľadu na to, akým spôsobom sa využíva teplo, elektrická alebo mechanická energia, ktoré boli vyrobené v tomto procese*.¹⁵⁷ Medzi ďalšie patria rafinérie minerálnych olejov a zariadenia na výrobu koksu.

Zariadenia slúžiace na výrobu železa a jeho spracovania tvoria ďalšiu skupinu. Nasledujú priemyselné podniky, ktoré emitujú oxid uhličitý pri výrobe cementu, vápna, skla, keramických výrobkov a mnohé ďalšie. Ich celkový počet nájdeme v Prílohe I.

Od 1. januára 2012 sa systém obchodovania rozširuje na základe novely o odvetvie leteckej dopravy, kde sa zahrnú všetky lety z priletom na letisko alebo odletom z letiska na území niektorého z členských štátov.

¹⁵⁶ Zariadením (installation) sa rozumie stacionárna technická jednotka, v ktorej prebieha jedna alebo viac činností, uvedených v prílohe I, a akejkolvek ďalšej s tým spojenou činnosti, ktorá po technickej stránke súvisí s činnosťami, uskutočňovanými na tomto mieste a mohli by ovplyvniť emisie a znečistenie.

¹⁵⁷ Článok 3, písm. t).

5.1.3 Povolenky emisií skleníkových plynov a ich pridelovanie

V súvislosti s povolenkami musíme rozlišovať medzi **administratívnym povolením** ako základnou podmienkou pre prevádzkovanie regulovanej činnosti a **povolenkami ako obchodovateľnými komoditami**. Emisné povolenie (permit) predstavuje administratívne právny nástroj, ktorý stanoví záväzným spôsobom základné práva a povinnosti prevádzkovateľa zariadenia, na ktoré sa vzťahuje emisné obchodovanie. Procedurálne otázky povoľovacieho postupu si stanoví každý členský štát samostatne, niektorým aspektom sa venuje aj smernica EU ETS.¹⁵⁸ V žiadosti o povolenie sú konkretizované určité povinnosti prevádzkovateľov. Môžeme medzi ne zaradiť povinnosť presného monitorovania emisií príslušnej látky¹⁵⁹ a zaistenie nezávislého overenia množstva emisií.

Od povinností prevádzkovateľov musíme rozlišovať povinnosti členských štátov, ktoré spočívajú vo vytvorení efektívneho vynucovania stanovených povinností. Jedna sa predovšetkým o sankčné mechanizmy vo forme pokút, v krajnom prípade až po možnosť uzavretia konkrétneho zariadenia.¹⁶⁰

Povolenkou sa podľa smernice rozumie *právo emitovať ekvivalent jednej tony oxidu uhličitého za určité obdobie, ktorá je platná iba pre účely tejto smernice a je prevoditeľná v súlade s jej ustanoveniami*.¹⁶¹

Voľba alokačnej metódy zásadným spôsobom ovplyvňuje distribúciu emisných práv medzi jednotlivými subjektmi, ktoré podliehajú regulácii. Ako bolo spomenuté už vyššie, rozlišujeme dve základné metódy pridelovania povoleniek. **U hlavnej alokačnej metódy (pridelovanie zdarma)** rozlišujeme dve alternatívy. **Grandfathering** vychádza z historického prístupu, pretože zohľadňuje množstvo emisií skleníkových plynov emitovaných dotýčným zariadením v minulosti.¹⁶² Táto alternatíva je nevýhodná pre zariadenia investujúce do čistých technológií, pretože ich prídel povoleniek bude nižší. V prípade prekročenia limitu pridelených povoleniek vzniká prevádzkovateľovi zariadenia povinnosť dodatočne prikúpiť ďalší objem povoleniek. Najväčší emitenti skleníkových plynov dostávajú aj najväčšie objemy povoleniek, preto je vhodnosť tejto metódy

¹⁵⁸ Napríklad obsahové náležitosti žiadosti o povolenie a emisné povolenie.

¹⁵⁹ Ešte pred samotným získaním povolenia vypracovať tzv. monitorovací plán.

¹⁶⁰ České právo životného prostredia, 3/2008, str. 29, 30.

¹⁶¹ Článok 3, písm. a).

¹⁶² Jedná sa o zariadenia uvedené do prevádzky pred rokom 2002.

prinajmenšom pochybná. Výhodou pre spoločnosti je to, že nemusia vynakladať žiadne finančné prostriedky, pretože povolenky sú im pridelované zdarma.

Alternatívou ku grandfatheringu je tzv. **benchmarking** (metóda s využitím referenčnej úrovne, tzn. špecifických emisných faktorov udávajúcich množstvo emisií na jednotku výroby). Podľa zistenia Komisie¹⁶³ nebol v prvej fáze EU ETS benchmarking pri tvorbe národných alokačných plánov zavedenou metódou. Komisia nabádala k vyššiemu používaniu referenčnej úrovne pri niektorých zariadeniach a hlavne pre nových účastníkov, napr. v odvetví elektrickej energie. Túto metódu zvolila ČR práve pre možnosť zapojenia nových účastníkov do systému, pre nich nie je možné zohľadniť historické emisie.

Druhá alokačná metóda predstavuje pridelovanie povoleniek formou dražby (auctioning). V tomto systéme si musia príslušné súkromné subjekty povolenky kúpiť, preto predstavuje pre súkromné subjekty väčšie finančné zaťaženie.¹⁶⁴ S dražbou sa do budúcnosti počíta ako s hlavnou metódou pridelovania, už od roku 2013 stopercentne pri odvetviach energetiky. V ďalších odvetviach dôjde k postupnému prechodu na metódu dražby (100% až po roku 2020).¹⁶⁵ Výnosy z dražby povoleniek majú byť využité spôsobom, ktorý určia členské štáty. Minimálne polovicu z tohto výnosu sú však povinné využiť na aktivity, vedúce ku znižovaniu emisií oxidu uhličitého.¹⁶⁶

5.1.4 Národný alokačný plán

Návrh národného alokačného plánu (NAP) vytvárajú členské štáty na každé obdobie obchodovania, v ktorom určia celkové množstvo povoleniek, ktoré majú v úmysle prideliť ako aj spôsob pridelenia. Je treba zdôrazniť, že NAP jednotlivé členské štáty vytvorili pre prvé dve obdobia obchodovania (2005-2007 a 2008-2012). Pre tretie obchodovacie obdobie, **počínajúce rokom 2013 sa už s NAP nepočíta, ale alokácia bude určená na úrovni EU.**¹⁶⁷

¹⁶³ KOM (2005) 703 final, str. 8.

¹⁶⁴ Op.cit.supra sub. 143, str. 108 a nasledujúce.

¹⁶⁵ Podľa čl. 10 smernice malo byť pre počiatočné trojročné obdobie pridelených aspoň 95% povoleniek zdarma a pre nasledujúce päťročné obdobie 90%.

¹⁶⁶ Jednotlivé aktivity vymenováva článok 10, odst. 3 smernice 2003/87/ES.

¹⁶⁷ Pôvodný článok 9, týkajúci sa NAP bol nahradený novelizáciou smernice 2003/87/ES smernicou 2009/29/ES, ktorá už s NAP vôbec nepočíta od 1.1.2013.

V jednotlivých NAP každý členský štát určuje, aké množstvo emisií môžu zariadenia na jeho území vyprodukovať. NAP si každý členský štát pripravil samostatne na základe kritérií prílohy III Smernice,¹⁶⁸ vlastných potrieb a obecných doporučení Komisie. V NAP museli byť zohľadnené kjótske záväzky, aktuálny aj predpokladaný pokrok pri ich plnení. Alokácie povoleniek jednotlivým podnikom musia brať do úvahy ich potenciál pre zníženie emisií z každej ich činnosti a nemali by byť cieľené vyššie, než budú podniky potrebovať.

5.1.5 Monitorovanie, vykazovanie a overovanie, sankčné mechanizmy

Pre úspešné znižovanie emisií skleníkových plynov pomocou systému obchodovania s povolenkami je najdôležitejší striktný režim pre vynútenie splnenia povinností požadovaných od prevádzkovateľov dotyčných zariadení v podobe dostatočného a spoľahlivého systému monitorovania a vykazovania vypúšťaných emisií, ich overovania a kontroly a v neposlednom rade zavedenie dostatočne prísnych a odradzujúcich sankcií. V obecnej rovine sa týmto prvkom venuje smernica EU ETS už v preambule (body 11 a 12).

Čo sa týka monitorovania a podávania správ o emisiách obsahuje smernica EU ETS zmocnenie pre Komisiu, aby vydala pokyny pre prevedenie požiadaviek stanovených pre monitorovacie povinnosti pre jednotlivé zariadenia.¹⁶⁹ Pokyny pre monitorovanie a vykazovanie emisií obsahuje obecné pokyny pre všetky zariadenia ako aj špecifické pokyny týkajúcich sa jednotlivých zariadení podľa kategórií činnosti. K vydaniu nových pokynov prišlo po revízii v roku 2007 opäť vo forme rozhodnutia Komisie¹⁷⁰ za účelom ich spresnenia a zlepšenia.

V prípade overovania emisií odkazuje smernica EU ETS v článku 15 na prílohu V, kde sú stanovené obecné zásady. V súlade s touto prílohou sa musí každý subjekt oprávnený k výkonu overovania prednostne sústrediť na preskúmanie spoľahlivosti, dôveryhodnosti a presnosti monitorovacej metodológie. Tiež osoba overovateľa musí byť

¹⁶⁸ K prevedeniu týchto kritérií vypracovala Komisia v roku 2004 pokyny, obsahujúce návod k použitiu jednotlivých kritérií, COM (2003) 830 final, zo dňa 4.1.2004, ktoré boli následne doplnené pre druhé obchodovacie obdobie, KOM (2005) 703 v konečnom znení.

¹⁶⁹ Rozhodnutie Komisie 2004/156/ES zo dňa 29. januára 2004, ktorým sa stanovujú pokyny pre monitorovanie a vykazovanie emisií skleníkových plynov podľa smernice EP a Rady 2003/87/ES.

¹⁷⁰ Rozhodnutie Komisie 2007/589/ES zo dňa 18. júla 2007, ktorým sa stanovujú pokyny pre monitorovanie a vykazovanie emisií skleníkových plynov podľa smernice EP a Rady 2003/87/ES, ktoré po novelizácii upravuje aj pravidlá pre monitorovanie a vykazovanie emisií oxidu dusného.

nezávislá na prevádzkovateľovi zariadenia a svoju činnosť musí vykonávať profesionálne z hľadiska odborných znalostí a objektivity.

Úpravu sankčných mechanizmov ponecháva smernica EU ETS na národných úpravách a súčasne apeluje na členské štáty aby sankcie boli účinné, primerané a dostatočne odradzujúce.¹⁷¹ Celkom nelogicky smernica EU ETS upravuje hranicu pokuty za prekročenie emisií prevádzkovateľom, ktorý nevyradil povolenky za predchádzajúci rok, pričom mal túto povinnosť.¹⁷² Platba pokuty za prekročenie emisií nezbavuje prevádzkovateľa povinnosti vyradiť povolenky vo výške tohto prekročenia emisií na nasledujúci kalendárny rok.

K ďalším sankciám okrem pokút môže patriť zverejňovanie prevádzkovateľov, ktorý nedodržiavajú svoje povinnosti. Táto forma sankcie je účinná len v prípade, kedy jednotlivým subjektom záleží na dobrej povesti v očiach verejnosti. Sankcie sú upravené v príslušných národných predpisoch, ktoré rozširujú katalóg sankcií o ďalšie postihy.¹⁷³

5.2 Obchodovanie s povolenkami na emisie v Českej republike

Česká republika je v súčasnosti účastníkom dvoch vzájomne prepojených systémov obchodovania s povolenkami na emisie skleníkových plynov, a to systému európskeho a medzinárodného systému ako jedného z flexibilných mechanizmov Kjótskeho protokolu. ČR ako členský štát EU má povinnosť do svojho právneho poriadku implementovať smernice EU. Už v štádiu prípravy na vstup do EU bola smernica EU ETS implementovaná **zákonom č. 695/2004 Sb. o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů** (ďalej len zákon). Niektoré podrobnosti stanovuje **vyhláška č. 696/2004, ktorou se stanoví postup zjišťování, vykazování a ověřování množství emisí skleníkových plynů**. K ďalším dôležitým dokumentom musím zaradiť ešte **nařízení vlády č. 80/2008 o Národním alokačním plánu České republiky na roky 2008 až 2012**.

Zákon bez výnimiek prijíma smernicu EU ETS a dopĺňa ju v prípade potreby zohľadnenia národných podmienok. Hlava I obsahuje predmet úpravy a definuje základné pojmy ako zariadenie, skleníkové plyny, prevádzkovateľ zariadenia alebo napríklad

¹⁷¹ Preambula smernice EU ETS, bod 12.

¹⁷² Čl. 16, odst. 3.

¹⁷³ V ČR je to zákon č. 695/2004 Sb. (§18 a 19).

povolenku, ktorou sa rozumie majetková hodnota odpovedajúca právu prevádzkovateľa zariadenia vypustiť do ovzdušia ekvivalent tony oxidu uhličitého.¹⁷⁴ Hlava II upravuje povolenie¹⁷⁵ k emisiám skleníkových plynov. Náležitosti žiadosti o povolenie obsahuje § 4. Povolenie vydáva MŽP v prípade splnenia zákonných predpokladov a taktiež môže svoje rozhodnutie zmeniť či zrušiť. Základnou podmienkou pre udelenie povolenia je dostatočné preukázanie materiálneho, technického a organizačného vybavenie konkrétneho zariadenia k zisťovaniu a vykazovaniu emisií skleníkových plynov. Tento postup stanovuje už spomenutá vyhláška č. 696/2004 Sb.

Nasledujúca hlava upravuje obchodovanie s povolenkami na emisie skleníkových plynov. Obsahuje zmocnenie pre MŽP v spolupráci s MPO k vypracovaniu národného alokačného plánu (NAP) pre každé obchodovacie obdobie. V NAP určí ministerstvo celkový objem povoleniek v národnom hospodárstve a maximálny objem pre každé zariadenia, ktorému bolo udelené povolenie a predloží k schváleniu vláde. NAP taktiež podlieha schváleniu Komisie, ktorá môže uložiť povinnosť k jeho prepracovaniu. To už je ale minulosť, pretože NAP pre prvé dve obdobia obchodovania boli vydané a schválené. Pre tretie obdobie sa s NAP nepočíta. Prvý NAP publikovaný ako nařízení vlády č. 315/2005 Sb., o národním alokačnom pláne České republiky na roky 2005 až 2007. Celkový objem povoleniek pre toto obdobie činil 97 600 000 vrátane 500 000 pre nové zariadenia.

Prvý návrh NAP II bol pripravený v druhej polovici roku 2006 a následne predložený vláde ČR ku schváleniu.¹⁷⁶ Pôvodný zámer na alokáciu povoleniek v objeme 101,9 miliónu nebol realizovaný pre nesúlad so smernicou EU ETS a Komisia zoškrtila ich časť vo výške 15,065 miliónu.¹⁷⁷ Na neplatnosť rozhodnutia Komisie podala ČR žalobu a do rozhodnutia Súdneho dvora ES rozdeľuje 86,835264 milióna povoleniek.¹⁷⁸

Zákon novelou zaviedol povolenky pre prevádzkovateľov lietadiel pre obdobie roku 2012, ktorých objem je 97% v porovnaní s historickými emisiami tohto odvetvia. Pre nasledujúce obdobie to bude 95% historických emisií.

¹⁷⁴ § 2, odst. 1, písm. f) zákona 695/2004 Sb.

¹⁷⁵ Povolenie je rozhodnutie príslušného orgánu verejnej správy, ktorým sa povoľujú v rozsahu získaných povoleniek emisie skleníkových plynov a ktorým sa stanovujú podmienky ich získavania, vykazovania a overovania.

¹⁷⁶ NAP II bol schválený usnesením vlády č. 1400 zo dňa 6.12.2006 a tiež notifikovaný Komisiou 8.12.2006.

¹⁷⁷ Rozhodnutie č. K (2007) 1294.

¹⁷⁸ Citované z: <http://www.ceskefirmy.com/temata/cr-versus-unie-spor-o-emisni-povolenky/>, dňa 3.5.2011.

Na základe zákona sa zriaďuje register, jeho správcom je ministerstvo, ktoré touto činnosťou môže poveriť inú osobu.¹⁷⁹ Správcom registru je v súčasnosti OTE a.s. Na každé obdobie obchodovania vydá správca povolenky stanovené NAP najneskôr mesiac pred jeho začiatkom. Najneskôr do 28. 2. Príslušného kalendárneho roku prideliť správca každému prevádzkovateľovi zariadenia, ktorý je účastníkom systému obchodovania pomernú časť povoleniek, ktorá mu bola stanovená NAP.¹⁸⁰

Prevádzkovatelia zariadení môžu pre účely splnenia povinností v systéme obchodovania s povolenkami vyradiť namiesto povoleniek jednotky zníženia emisií a jednotky overeného zníženia emisií z projektových činností, a to až do výšky 10% celkovej alokácie na úrovni jednotlivých zariadení.¹⁸¹

Oproti smernici 2003/87/ES **zákon rozširuje katalóg sankcií**, ktoré označuje ako správne delikty (hlava V). Za najťažší delikt zákon považuje prevádzkovanie zariadenia a vypúšťanie emisií do ovzdušia bez povolenia alebo v rozpore s ním a podobne prevádzka činnosti v oblasti letectva bez schváleného plánu zisťovania emisií a tonokilometrov. V týchto prípadoch je možné stanoviť pokutu až do 5 000 000 korún. Rozhodnutie o uložení pokuty vydáva MŽP alebo inšpekcia ŽP, ktoré zašle príslušnému správcovi dane, v prípade že je v právnej moci a je vykonateľné. V prípade prevádzkovateľa zariadenia je pokuta príjmom Štátneho fondu životného prostredia a kraja na jeho území sa zariadenie nachádza v pomere 70% ku 30%. V prípade prevádzkovateľa lietadiel je pokuta príjmom Štátneho fondu životného prostredia.¹⁸²

Základné inštitúcie, ktoré vykonávajú štátnu správu sú podľa zákona ministerstvo životného prostredia a inšpekcia životného prostredia. Ich jednotlivé oprávnenia sú obsiahnuté v hlave IV.

¹⁷⁹ §10 zákona 695/2004 Sb.

¹⁸⁰ Táto časť sa rovná jednej pätine celkového prideleného množstva určeného pre konkrétny subjekt v rámci obdobia obchodovania.

¹⁸¹ NAP II, str. 9.

¹⁸² §19 odst. 7 zákona 695/2004 Sb.

ZÁVER

Podľa rôznych vedeckých skúmaní klimatické zmeny resp. globálne otepľovanie nastávajú s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou. Za posledné storočie sa priemerná teplota atmosféry zvýšila asi o 0,74 °C, čo má za následok nielen zvyšovanie priemerných letných aj zimných teplôt, ale aj roztápanie ľadovej a snehovej pokrývky a následné zvyšovanie morskej hladiny a okrem toho aj vedľajšie, stále častejšie negatívne prejavy počasia ako rôzne tajfúny, zemetrasenia, sopečné erupcie či tsunami. Tieto dôsledky pociťujú hlavne oblasti v určitých zemepisných šírkach ako napr. pobrežné alebo tropické oblasti. V súčasnosti naznačujú rôzne správy príslušných organizácií predpovede do budúcnosti, ktoré môžu byť pre ľudstvo i ostatné formy života na Zemi katastrofálne ako naznačuje napríklad posledná hodnotiacia správa IPPC z roku 2007.

Globálne otepľovanie má na svedomí z najväčšej časti neustále zvyšovanie koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére. Najvýznamnejší z nich, oxid uhličitý, sa do ovzdušia dostáva hlavne z činností, bez ktorých by sme si nedokázali náš život ani predstaviť. Jedná sa hlavne o spaľovanie fosílnych palív, potrebných k výrobe energie a emisie z dopravy. Medzi ďalšie skleníkové plyny patrí metán, oxid dusný ako aj niektoré halogénové a fluorované uhlíkovodíky. Nemôžeme zabudnúť ani na vodnú paru, ktorá spôsobuje prirodzený skleníkový efekt a v ovzduší sa vyskytuje prirodzene bez ohľadu na ľudskú činnosť. Rôzne historické a súčasné merania bezpochyby dokazujú, že koncentrácia skleníkových plynov v atmosfére prudko narastá od priemyselnej revolúcie, ktorá znamenala začiatok využívania fosílnych palív.

Skleníkové plyny spôsobujú tzv. skleníkový efekt, ktorý je na jednej strane nesmierne dôležitý jav pre život na Zemi, na druhej strane ale ich narastajúca koncentrácia tento efekt neustále zvyšuje, čo už nie je pozitívna stránka. Jeho negatívum spočíva v tom, že čím viac zo Zeme vyžarovanej energie v atmosfére zachytia, tým viac jej k zemskému povrchu vracajú a prispievajú k jej otepľovaniu.

Okrem emisií skleníkových plynov majú na klimatický systém vplyv aj zmeny vo využívaní zemského povrchu. Ako je známe, rastliny majú schopnosť pohlcovať oxid uhličitý a tým prispievať k jeho odbúraniu z atmosféry a tak zoslabujú skleníkový efekt. Pri súčasnom trende odlesňovania či už z dôvodov ekonomických alebo kvôli výstavbe nových obytných zón. Pri enormnom zvyšovaní populácie bude tento trend ešte silnieť.

Ako som naznačil už v úvode, jedná sa o problém globálny, ktorý je potrebné riešiť na medzinárodnej úrovni, inak stráca toto riešenie zmysel. Po neustálom upozorňovaní vedcov a ich apelovaní na politikov i verejnosť sa tento problém začal riešiť. Možno trochu neskoro ale predsa. Problém zmeny klimatického systému zeme sa objavil na medzinárodnom fóre behom **1. svetovej klimatickej konferencii v Ženeve** v roku 1979. Dôležitým medzníkom bolo ustanovenie Medzinárodného programu pre zmenu klímy (IPPC). Jeho hodnotiace správy sa stali dôležitým zdrojom informácií a spúšťacím mechanizmom pre rozbehnutie intenzívnych medzinárodných jednaní.

Medzinárodný dohovor OSN o zmene klímy sa stal prvou medzinárodnou dohodou v oblasti ochrany klimatického systému. Aj keď sa jedná o dohodu rámcovú, ktorá nestanovuje žiadne konkrétne čísla pre zníženie emisií, je treba tento počin privítať s radosťou. O to viac, že sa k nemu prihlásili všetci dôležití emitenti skleníkových plynov a vyjadrili tak pozitívny prístup k riešeniu tohto závažného problému.

Čo sa týka textu konkrétnych záväzkov, boli vyjednávania omnoho zložitejšie, pretože vyspelé ekonomické krajiny neboli príliš naklonené obmedzovaniu zvonku. Text protokolu k Rámcovému dohovoru bol na poslednú chvíľu prijatý v japonskom Kjóte v roku 1997 ako prvý konkrétny počin znižovanie emisií skleníkových plynov. Počiatočnú eufóriu však rýchlo schladili Spojené štáty americké, ktoré protokol nehodlali ratifikovať a ani tak neučinili. Po intenzívnych ale zdĺhavých rokovaniach situáciu zachraňovala EU, ktorej sa podarilo presvedčiť k podpisu Rusko. Tým sa naplnili stanovené podmienky pre vstup protokolu do platnosti, ale až v roku 2004. Kjótsky protokol zaväzuje všetky vyspelé krajiny k zníženiu emisií skleníkových plynov o 5% v porovnaní s rokom 1990 v období rokov 2008 až 2012.

K dosiahnutiu týchto záväzkov dáva protokol stranám rôzne možnosti. K nim patria flexibilné mechanizmy, ktorých základom je medzinárodný obchod s emisiami medzi krajinami prílohy I. Dopĺňajú ho projekty spoločnej realizácie a mechanizmus čistého rozvoja. Ich cieľom je minimalizácia nákladov pri maximálnom znížení emisií. Okrem znižovania objemu emisií je u posledne menovaného prínos aj v zapojení menej vyspelých krajín do boja s klimatickými zmenami, aj keď nepriamo formou investícií na ich území.

Čo sa týka plnenia záväzkov, nie je možné ešte úplné hodnotenie, pretože na ich splnenie majú strany ešte nejaký čas. Ukazuje sa však, že niektoré krajiny nielen že svoj

objem emisií neznižili, ale naopak zvyšujú. Podľa hodnotiacej správy EEA z roku 2010 ohľadom plnenia kjótskych záväzkov sa EU ako celku podarí naplniť požadovaný cieľ zníženia emisií o 8% v porovnaní s rokom 1990. Medzi krajiny s najvýznamnejším podielom znižovania emisií v rámci EU – 15 patrí Nemecko, Veľká Británia a Taliansko, na opačnej strane stojí Španielsko a Grécko, ktoré svoje emisie prudko zvyšujú. Česká republika ako jeden z mála nových štátov EU svoje záväzky s prehľadom splní, keďže už v roku 2009 dosiahla zníženie o 16%.¹⁸³

K určitej slabine protokolu patrí priama neúčast' síce krajín rozvojových, ktoré sa o súčasný stav z väčšiny nepričinili, ale niektoré sa v poslednom období začínajú približovať priemyselným krajinám v objeme emisií skleníkových plynov. Do budúca bude potrebné konkrétne záväzky stanoviť napríklad aj Číne či Brazílii.

Určite bude zaujímavé sledovať ďalší vývoj na medzinárodnej scéne vzhľadom na pomaly sa končiace obdobie pre splnenie záväzkov z Kjótskeho protokolu. Konferencie zmluvných strán v Kodani či posledná v Cancúne nepriniesli požadovaný výsledok vo forme konkrétnych záväzkov pre ďalšie obdobie, preto je možné predpokladať že s prípadným prijatím ďalšieho protokolu a jeho ratifikáciou budeme musieť počkať minimálne nejakú dlhšiu dobu, ktorú si však netrúfam odhadnúť. Musíme však veriť, že politické špičky nám predvedú rýchle a efektívne riešenie bez zbytočných priet'ahov.

Európska únia považuje klimatické zmeny za vážny problém, čo vyplýva z viacerých dokumentov, či už Európskej komisie, Parlamentu a Rady. Významnou súčasťou boja proti klimatickým zmenám je Európsky program pre zmenu klímy ustanovený Európskou komisiou. Stratégiám ochrany klimatického systému v rámci EU sa venuje dokument **Ako zvíťazíť v boji proti celosvetovej zmene Klímy** a tiež **Integrovaná politika v oblasti energetiky a zmeny klímy**, ktorá sa zakladá hlavne na prepojení odvetvia energetiky a klimatického systému. Základný cieľ EU je neprekročiť priemernú globálnu teplotu atmosféry o 2 °C, pretože opačný scenár by mal podľa odborníkov katastrofické následky. Opatrenia k dosiahnutiu tohto cieľu sú obsiahnuté v spomínanej Integrovanej politike, nazývanej tiež 20 – 20 – 20 do roku 2020. Bez ohľadu na dosiahnutie novej medzinárodnej dohody pre obdobie po roku 2012 si dáva EU záväzok

¹⁸³ EEA Report, 7/2010, Tracking progress towards Kyoto and 2020 targets in Europe, str. 13

znižovať svoje emisie o 20% v porovnaní s rokom 1990 do roku 2020, dosiahnuť 20% podiel úspory energie ako aj 20% podiel obnoviteľných zdrojov energie do roku 2020.

Tieto tri hlavné opatrenia spolu úzko súvisia. Pri vzrastaní podielu obnoviteľných zdrojov energie a jej súčasných úsporách sa bude znižovať celkový objem emisií produkovaných napr. uhoľnými elektrárnami a tým znižovať celkový objem emisií. Nedá sa povedať, že niektoré opatrenie by bolo kľúčové, pretože sa navzájom podmieňujú a každé svojím spôsobom obmedzuje emisie skleníkových plynov. Napriek tomu považujem obnoviteľné zdroje energie za jedno z najlepších riešení, vzhľadom na geografickú polohu Európy. V južných častiach je výhodné získavať energiu zo slnka, zatiaľ čo napr. v Škandinávii pomocou veternej energie. Takto dokážeme eliminovať fakt, že obnoviteľná energia len z jedného zdroja nie je nepretržitá. K naplneniu tohto 20% podielu obnoviteľných zdrojov musia členské štáty meniť svoju politiku a výrazne zvýšiť využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, nielen v rámci energetiky ale aj v doprave. K tomu je potrebné zaistiť rýchle, jednoduché a spravodlivé schvaľovacie konania pre obnoviteľné energie a zlepšovanie mechanizmov predbežného plánovania, kde musia zohrať dôležitú úlohu schopnosti miestnych a regionálnych orgánov pri vyčleňovaní vhodných lokalít pre rozmiestnenie obnoviteľných zdrojov energie.

Životne dôležité pre Európu sú úspory energie. Zdroje Európskej komisie uvádzajú, že pokiaľ nebudú prijaté účinné opatrenia, spotreba energie v EU stúpne v najbližších 15 rokoch najmenej o 10% a v roku 2030 bude EU závislá zo 70% na dovoze elektrickej energie, z toho bude 90% ropa a 80% zemný plyn. Celú radu možností, ako dosiahnuť 20% úspory energie do roku 2020 naznačuje Zelená kniha EU o energetickej účinnosti. Najdôležitejšia je zmena chovania samotných spotrebiteľov a tiež zavádzanie účinnejších technológií v podnikateľskej sfére.

K priamemu znižovaniu emisií skleníkových plynov bol do praxe zavedený európsky systém obchodovania s povolenkami skleníkových plynov. Prvá tzv. skúšobná fáza nebola až tak úspešná ako sa čakalo. Po revízii smernice EU ETS je druhá fáza podstatne perspektívnejšia a do budúcnosti môže priniesť pozitívne výsledky.

Celkom nové opatrenie na znižovanie emisií skleníkových plynov zavádza do praxe EU a síce sa jedná o **geologické ukládanie oxidu uhličitého**. Jedná sa o opatrenie, ktorého vznik je priamym výsledkom klimatických zmien a jeho ochrany. Je otázkou do akej miery

budú jednotlivé podniky schopné a finančne spôsobilé k zavádzaniu tejto technológie. Odpovede nám ukáže už blízka budúcnosť, pretože lehota k implementácii smernice EP a Rady 2009/31/ES sa za pár týždňov skončí. V ČR sa predpokladá novelizácia zákona č. 61/1988 o hornickej činnosti, ktorá zavedie spomínané opatrenia do vnútroštátneho právneho poriadku. Podľa môjho názoru sa jedná o opatrenie, ktoré môže dočasne spomaliť narastanie koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére a to z nasledujúcich dôvodov. Z globálneho pohľadu sa bude týkať len malého percenta emitentov a predpoklady k ich rozšíreniu sa nezdajú byť príliš optimistické. Vhodné priestory pod zemským povrchom tiež nie sú nevyčerpatelne a ďalším problémom môžu byť aj cenové náklady potrebnej technológie.

Opatrenia k zmierneniu klimatických zmien sú na základe právnej úpravy EU, hlavne smerníc a nariadení implementované v jednotlivých členských štátoch, teda aj v Českej republike. Okrem toho je dôležitou súčasťou aj **Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu**, kde sú popísané jednotlivé ciele a konkrétne opatrenia k ich naplneniu. Medzi hlavné priority ČR patrí zníženie emisií oxidu uhličitého o 25% po ukončení prvého kontrolného obdobia Protokolu, zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie, znížiť energetickú náročnosť v oblasti výroby, distribúcie a konečnej spotreby energie ako aj zvýšiť podiel biopalív a iných alternatívnych palív v doprave. V tejto súvislosti je potrebné zmieniť aj ekologickú daňovú reformu. Ekologická daňová reforma predstavuje presun zo zdanenia ľudskej práce smerom ku zdaneniu výrobkov a služieb ktorých výroba a spotreba má negatívny dopad na životné prostredie a ľudské zdravie. Jej základným atribútom je výnosová neutralita a tak celkové daňové zaťaženie obyvateľstva nerastie. Inými slovami, výnosy z ekologických daní budú použité k zníženiu iných daní a poistného. Prvá etapa ekologickej daňovej reformy je založená na implementácii smernice 2003/96/ES do právneho poriadku ČR. Jedná sa o zavedenie nových spotrebných daní zo zemného plynu, fosílnych palív a elektriny. Daňový zásah postihol v súčasnosti aj výrobcov elektriny z obnoviteľných zdrojov v rámci opatrenia proti zvyšovaniu cien elektriny pre domácnosti a podniky. Ako je známe, čistá energia je drahšia a neuveriteľný vývoj v počte výstavby a uvedenia do prevádzky týchto zariadení musel priniesť určitý zásah, ktorý nie veľmi prispieva rozvoju výroby energie zo slnka a teda aj ochrane klimatického systému.

Záverom je potrebné pripomenúť, že ochranné opatrenia proti zmene klímy sú síce dôležité, netreba však zabúdať ani na **opatrenia adaptačné**, ktoré slúžia na zmiernenie negatívnych dopadov globálneho otepľovania. V súvislosti s adaptačnou problematikou zverejnila Európska komisia v roku 2007 zelenú knihu adaptácií na zmenu klímy a nasledujúci rok bielu knihu s názvom Cesta k európskemu programu adaptácie na zmenu klímy. Keďže zmeny klímy so sebou prinášajú stále viac negatívnych meteorologických javov, je potrebné sa zamerať na ochranu života a zdravia ľudí. Preto aj adaptačné opatrenia patria do skupín, týkajúcich sa hlavne ochrane pred povodňami a ich prevencii, prijímanie rôznych agroenviromentálnych a protieróznych opatrení ako aj celkové zvyšovanie povedomia obyvateľstva o tejto problematike. Samotná adaptácia sa klimatickým zmenám nemôže tento problém vyriešiť hlavne v dlhodobom horizonte, pretože závažnosť dopadov klimatických zmien sa zvyšuje.

Ochrana klimatického systému Zeme predstavuje v súčasnosti vážny a zložitý problém, na jeho riešení sa musí podieľať celé globálne spoločenstvo. Riešenia sa hľadajú len veľmi ťažko v závislosti na rozdielnych prioritách jednotlivých krajín. Primárni zodpovednosť by mali niesť vyspelé krajiny, ktoré sa najväčšou mierou pričínili o stav súčasnej koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére. Aj keď opatrenia na zmiernenie globálneho otepľovania sú čoraz intenzívnejšie a účinnejšie, stále chýba riešenie do budúcnosti v podobe záväznej medzinárodnej zmluvy s účasťou najvyspelejších krajín.

ZOZNAM ZKRATIEK

AAU (*Assigned Amount Unit*) - jednotka prideleného množstva

CCS (*Carbon Caption and Storage*) - zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého

CDM (*Clean Development Mechanism*) - mechanizmus čistého rozvoja

CER (*Certified Emissions Reduction*) - certifikovaná jednotka zníženia emisií

COP (*Conferention of Parties*) - konferencia zmluvných strán

ČEA - česká energetická agentúra

ČIŽP - česká inšpekcia životného prostredia

EU (*European Union*) - Európska únia

ERU (*Emission Reduction Unit*) - jednotka emisného zníženia

ERÚ - energetický regulačný úrad

G-77 - skupina 77 rozvojových zemí

IEA (*International Energy Agency*) - medzinárodná energetická agentúra

IET (*International Emissions Trading*) - medzinárodný systém obchodovania s emisiami

IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) - medzivládny panek pre zmenu klímy

IPPC (*Integrated Pollution Prevention and Control*) - integrovaná prevencia a kontrola znečistenia

JI (*Joint Implementation*) - projekty spoločnej implementácie

LDCs (*Last Developed Countries*) - najmenej rozvinuté krajiny

LULUCF (*Land-Use, Land-Use Change and Forestry*) - využívanie pôdy, jeho zmeny a lesníctvo

MPO - Ministerstvo priemyslu a obchodu

MPŽ - Ministerstvo životného prostredia

NAP (*National Allokation Plan*) - národný alokačný plán

OSN - Organizácia spojených národov

Protokol - Kjótsky protokol k Rámcovému Dohovoru OSN o zmene klímy

RMU (*Removal Unit*) – jednotka zníženia

UNEP (*United Nations Enviroment Programme*) - enviromentálny program OSN

UNFCCC / Dohovor – Rámcový Dohovor OSN o zmene klímy

WMO (*World Meteorological Organization*) - svetová meteorologická organizácia

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

Barros, V.: Globální změna klimatu, Mladá fronta, Praha 2006

Baumert, K. A.: Building on the Kyoto Protocol : options for protecting the climate, World Resources Institute, Washington 2009

Boj proti změně klimatu - Vůdčí úloha EU, Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Luxemburg 2008

Boušová, I.: Energetická legislativa v kostce 3 : komentář k energetickému zákonu, zákonu o hospodaření energií a zákonu o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie včetně prováděcích předpisů k těmto zákonům, Done, Praha 2009

České právo životního prostředí, 3/2008

Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C.H. Beck, 3. vydání, Praha 2010

EkoList, Leden 2004

EkoList, Listopad 2004

Faure, M., Gupta, J., Nentjes, A.: Climate change and the Kyoto protocol : the role of institutions and instruments to control global change, Edward Elgar, Cheltenham 2003

Jančářová, I.: Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí : vybrané otázky, Masarykova univerzita, Brno 1997

Jermář, K. J.: Globální změna: cesta ze světového chaosu do budoucnosti, Aula, Praha 2010

Kadrnožka, J.: Globální oteplování Země: příčiny, průběh, důsledky, řešení, VUTIUM, Brno 2008

Kadrnožka, J.: Země se ubrání, Akademické nakladatelství CERM, Brno 2010

Kalvová, J., Moldan, B.: Klima a jeho změna v důsledku emisí skleníkových plynů, Univerzita Karlova, Praha 1996

Kloz, M., Motlík, J., Petržílek, P., Tužinský, M.: Využívání obnovitelných zdrojů energie, právní předpisy s komentářem, Linde Praha, a.s., Praha 2007

Moldan, B.: Konference OSN o životním prostředí a rozvoji: Rio de Janeiro, 3. – 14. června 1992 : Dokumenty a komentáře, Management Press, Praha 1993

Moldan, B.: (Ne) udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba, naděje, Praha 2003

Moldan, B.: Podmaněná planeta, Karolínium, Praha 2009

Nemešová, I., Pretel, J.: Skleníkový efekt a životní prostředí, Ministerstvo ŽP, Praha 1998

Oberthür, S., Pallemmaerts, M.: The new climate policies of the European Union : internal legislation and climate diplomacy, VUBPRESS, Brusel 2010

Sands, P.: Principles of international environmental law, Cambridge University Press, Cambridge 2003

Skjaereth, J. B., Wettestad, J.: EU emissions trading : initiation, decision-making and implementation, Ashgate Pub. Company, Burlington 2007

Stejskal, V., Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Linde, Praha 2006

Tomšík, K.: Evropská integrace a environmentální ekonomika, Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Praha 2010

Národní alokační plán České republiky 2005 – 2007

Národní alokační plán České republiky 2008 – 2012

Národní program hospodárneho nakládání s energií a využívání jejích obnovitelných a druhotných zdrojů

Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice

Páté národní sdělení České republiky k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu

Státní energetická koncepce

Aktualizace státní energetické koncepce České republiky

Státní politika životního prostředí

Strategie ochrany klimatického systému Země v České republice

INTERNETOVÉ ZDROJE:

www.unfccc.int - oficiální stránka Rámcového Dohovoru OSN o změně klimatu

www.ipcc.ch - mezivládní panel pro změnu klimatu

<http://ec.europa.eu> - stránka Evropské komise

<http://eur-lex.europa.eu> - právní předpisy EU

www.eu2009.cz - portál českého předsednictva EU

www.euractiv.cz - portál o EU

<http://ekolist.cz> - informační portál o životním prostředí

www.mzp.cz - stránka Ministerstva životního prostředí

www.mpo.cz - stránka Ministerstva průmyslu a obchodu

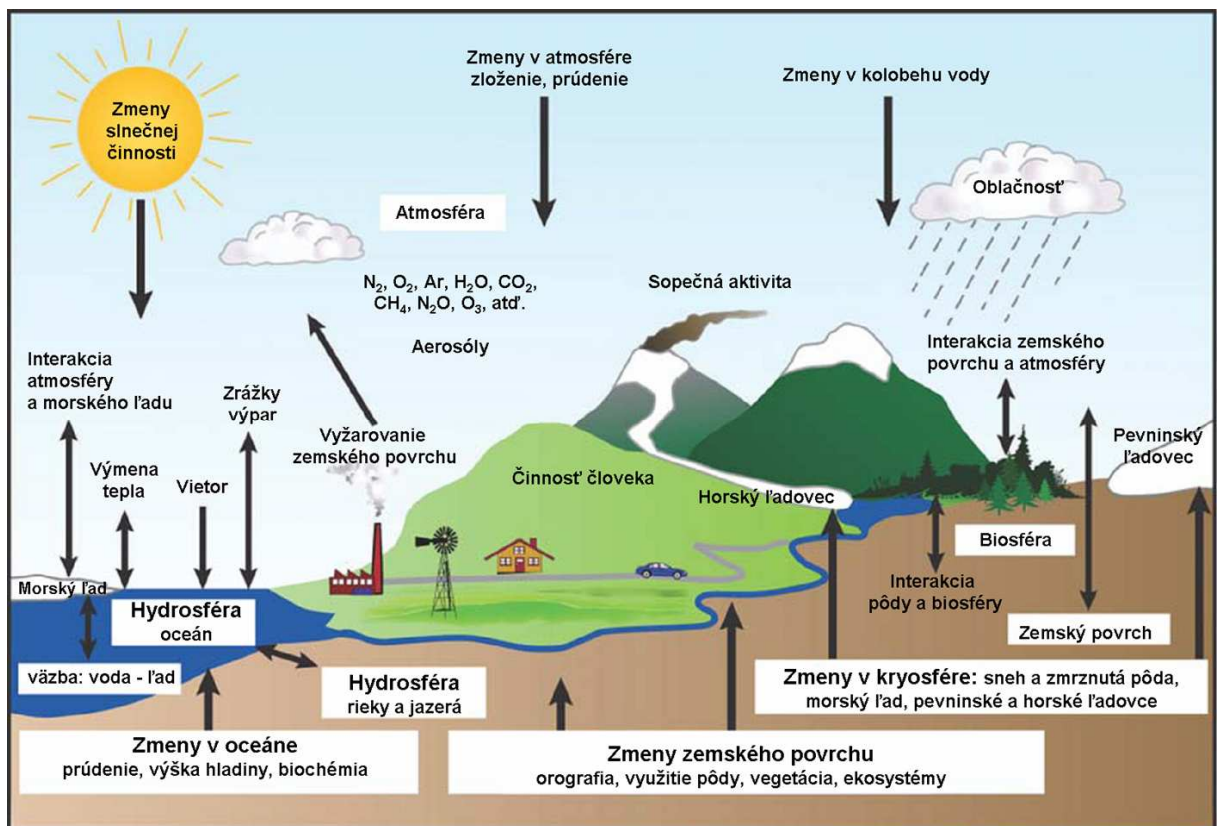
www.carbonconsultancy.com - poradenství v oblasti skleníkových plynů a rozvoj projektů

www.povolenky.cz - register obchodování s povolenkami v ČR

www.unep.org - stránka environmentálního programu OSN

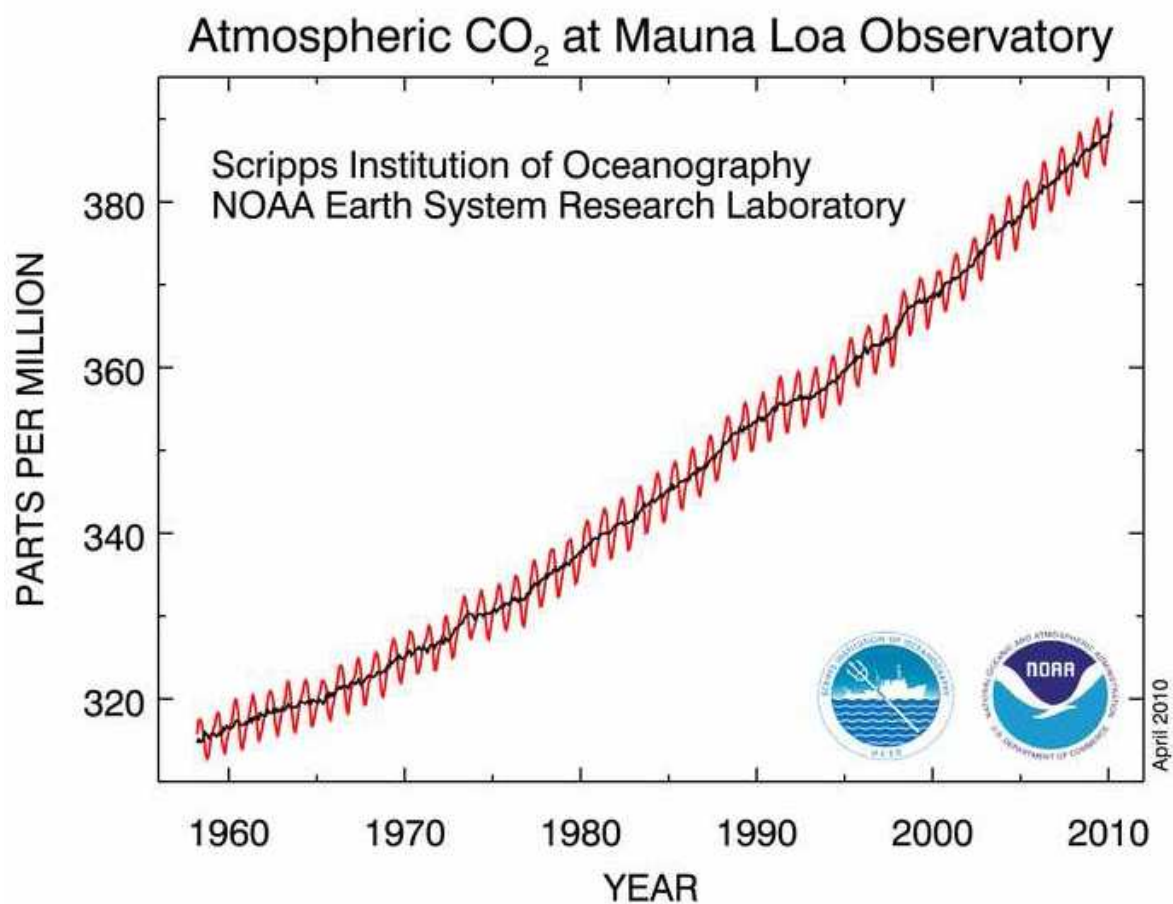
PRÍLOHY

Príloha 1: Fungovanie klimatického systému Zeme.

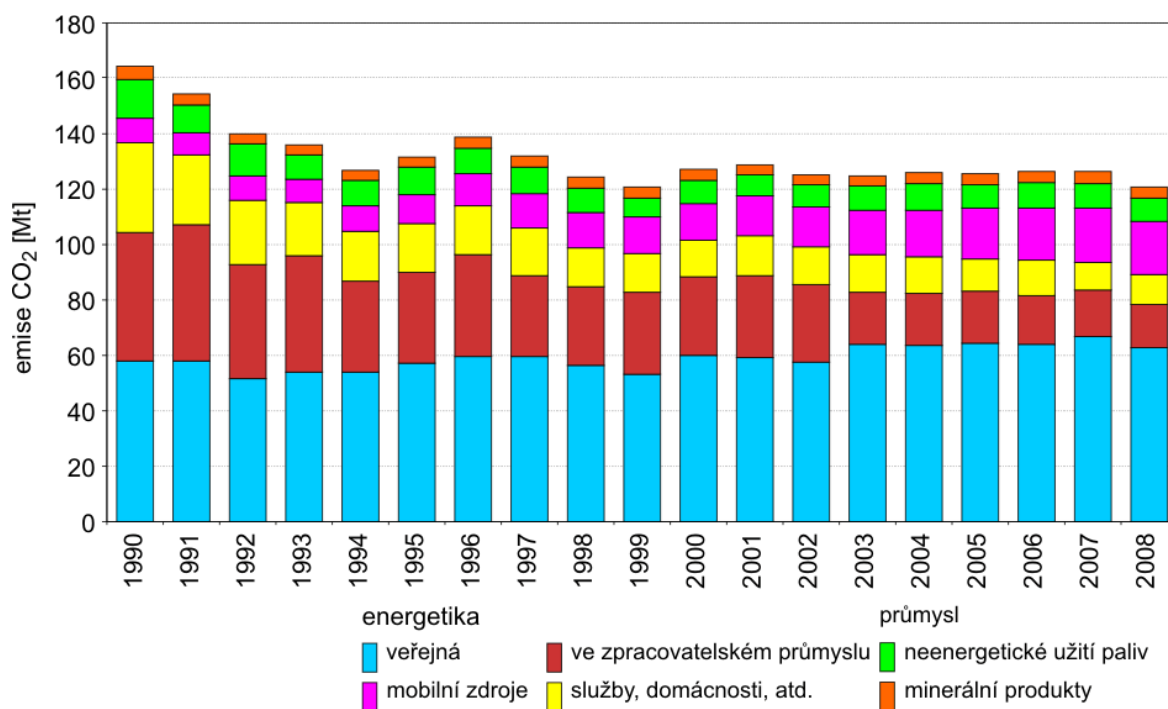
Zdroj: <http://www.shmu.sk/sk/?page=1070>

Príloha 2: Nárast koncentráte oxidu uhličitého v atmosfére za posledných 50 rokov.

Zdroj: <http://www.esrl.noaa.gov/gmd/ccgg/trends/>

Príloha 3: Emisie oxidu uhličitého v sektorovom členení v Českej republice.

Emisie oxidu uhličitého v sektorovém členění, 1990–2008

Zdroj: <http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/groc/gr09cz/gif/oI21em.gif>

Príloha 4: Jednotlivé ciele, stanovené členským štátom EU Rozhodnutím č. 406/2009/ES.

	Meznní hodnoty emízi skleníkových plynů členského státu v roce 2020 oproti úrovni emízi skleníkových plynů z roku 2005
Belgie	- 15 %
Bulharsko	20 %
Česká republika	9 %
Dánsko	- 20 %
Německo	- 14 %
Estonsko	11 %
Irsko	- 20 %
Řecko	- 4 %
Španělsko	- 10 %
Francie	- 14 %
Itálie	- 13 %
Kypr	- 5 %
Lotyšsko	17 %
Lieva	15 %
Lucembursko	- 20 %
Maďarsko	10 %
Malta	5 %
Nizozemsko	- 16 %
Rakousko	- 16 %
Polsko	14 %
Portugalsko	1 %
Rumunsko	19 %
Slovinsko	4 %
Slovensko	13 %
Finsko	- 16 %
Švédsko	- 17 %
Spojené království	- 16 %

Zdroj: příloha II Rozh. Č 406/2009/ES

Príloha 5: Podiel energie z obnoviteľných zdrojov v jednotlivých členských štátoch EU a ich cieľová hodnota v roku 2020.

	Podiel energie z obnoviteľných zdrojů na hrubej konečnej spotrebe energie v roce 2005 (S_{2005})	Cieľová hodnota podielu energie z obnoviteľných zdrojů na hrubej konečnej spotrebe energie v roce 2020 (S_{2020})
Belgie	2,2 %	13 %
Bulharsko	9,4 %	16 %
Česká republika	6,1 %	13 %
Dánsko	17,0 %	30 %
Nemecko	5,8 %	18 %
Estonsko	18,0 %	25 %
Irsko	3,1 %	16 %
Řecko	6,9 %	18 %
Španělsko	8,7 %	20 %
Francie	10,3 %	23 %
Itálie	5,2 %	17 %
Kypr	2,9 %	13 %
Lotyřsko	32,6 %	40 %
Litva	15,0 %	23 %
Lucembursko	0,9 %	11 %
Maďarsko	4,3 %	13 %
Malta	0,0 %	10 %
Nizozemsko	2,4 %	14 %
Rakousko	23,3 %	34 %
Polsko	7,2 %	15 %
Portugalsko	20,5 %	31 %
Rumunsko	17,8 %	24 %
Slovinsko	16,0 %	25 %
Slovenská republika	6,7 %	14 %
Fínsko	28,5 %	38 %
Švédsko	39,8 %	49 %
Spojené království	1,3 %	15 %

Zdroj: Príloha I smernice 2009/28/ES.

SUMMARY

Climate system protection from the legal point of view

The global warming is one of the most serious and acute problem, that is touching all the global society. Growing of the greenhouse gasses is evoking the change of climate system, especially the warming of the Atmosphere and the Earth. In the last 100 years the temperature rises, what cause a lot of problems not just on the environment, but impacts on human health and society. Many of recent scientist studies clearly indicate, that climate changes are a result of human activities.

Consequences of the global warming have been observed for several years, included rising global average temperature, rising of the sea level, melting glaciers and severity of extremes such as heat waves, cold waves, storms, floods and droughts. To preclude this consequences, there is necessary a global action with participation of every country.

The aim of the diploma thesis is an introduction to the reader create a picture of the functioning of the climate system and its changes, causes and consequences of these changes and clarify the activities to protect, whether it is the activities of international, multinational or the Czech Republic. Finally, I will try to assess the individual activities and measures, including measures of adaptation, or to compare them and determine which are most effective for the future.

The thesis is composed of five main parts, each of them dealing with legal regulation at a different level. Part One is introductory and defines basic terminology used in the thesis and causes and impacts of climate change. Part two includes international law which serves to protect the climate system. UNFCCC and the Kyoto Protocol are the most important tools in the fight against global warming. Still unsuccessful we're waiting for the next Convention, with the participation of countries like the U.S. and China. Part three contains EU legislation, includes directives and regulations that the European Council and Parliament as well as measures of the Commission. In the part four legislation of the Czech Republic which reflects more or less the EU legislation. Finally the last part is about European trading system and its implementation in the Czech Republic.

Kľúčové slová:

Zmena klímy, Kjótsky protokol, Európsky systém obchodovania s povolenkami na emisie

Keywords:

Climate change, Kyoto Protocol, European Emission Trading System